

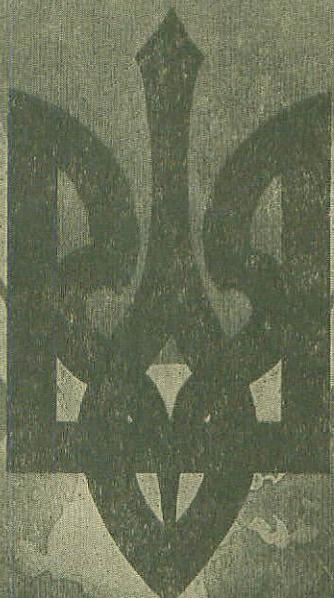
ВІСНИК

ОРГАН

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД
УКРАЇНИ

СВОБОДА
НАРОДА

СВОБОДА
ЛЮДИНИ!

ВИДАЄ
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

P.O. BOX 304 ST. D
NEW YORK 3, N.Y.

ВІСНИК

ОРГАН

ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

(ООЧСУ)

ЗМІСТ

1) На передодні ІІ-го Річного Зїзду ООЧСУ	ст. 1	7) За зовнішну пресову діяльність СУМА	ст. 24
2) Українська визвольна боротьба і Росія	О. В. ст. 3	8) Перші основуючі збори СУМА в Нью Йорку	ст. 26
3) Боротьба народів АБН	Е. П. ст. 7	9) Важкі роки	ст. 28
4) Єднання в дусі	Д. Д. ст. 13	10) Енциклопедія українознавства виходить у світ	ст. 31
5) Новоприбулі вояки УПА розвідають	Е. П. ст. 16	11) Лист до Редакції	ст. 32
6) Комінформ СССР і Балкани	М. О. ст. 21	12) Жертви і оголошення	окл.

видав

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

P. O. Box 304, Cooper Sta.

NEW YORK 3, N. Y.

ВІСНИК

На передодні ІІІ-го Річного Зізду ООЧСУ

Вже в короткому часі, в дніх 26. і 27. листопада, відбудеться в готелі „Бревоорт” в Нью-Йорку ІІІ-тій Річний Зізд ООЧСУ, завданням якого буде провірити дотеперішню працю Організації, зробити підсумки цієї праці та намітити її плян на будуче.

Організація ОЧСУ, яка в своїх початках спіралась на малий гурт людей, бажанням яких було збудити українське громадянство в Америці з інертності та активізувати його до праці для допомоги визвольній боротьбі України, на протязі трьох років розрослась і поповнюючись постійно новими Відділами, стала по-важкою Організацією з ясно окресленими цілями та завданнями.

Кладучи в основу своїх ідеологічних заłożень принцип примату Краю над еміграцією та ідеї над особами, ООЧСУ зуміла знайти правильну оцінку революційної дійсності в Україні та політичних відносин серед української еміграції і повести відповідну працю в користь воюючої України.

Методами своєї праці на протязі трьох років ООЧСУ доказала, що можна бути на американській землі добрим українцем і заразом добрим американським громадянином, що вдержуючи духову звязь з українським народом на українських землях і на еміграції, американський українець може корисно та успішно працювати для допомоги, добра і визволення українського народу і праця ця не ко-

лідуватиме з його обовязками американського громадянина.

Розкриваючи факти революційної дійсності на Україні та інформуючи український загал про дійсний стан визвольної боротьби українського народу, зокрема УПА, ООЧСУ заставила українське громадянство в Америці аналізувати ці факти, у висліді чого воно осудило ці анархічні елементи в українськім суспільстві, які оплюгували визвольну боротьбу УПА та безперебірчivo поборювали усіх цих, які цю боротьбу визнавали та намагались їй допомогти.

Зокрема ООЧСУ протиставилась і критично осуджувала нездорові прояви егоцентризму серед частини українських політичних угрупувань в Європі та Америці, які намагались звести визвольну боротьбу українського народу до стихійної боротьби неорганізованих „банд” без політичного проводу та перенести у висліді точку тяготи визвольної боротьби з України на еміграцію, заступивши цю боротьбу партійницькою фікцією ємігрантського „уряду”.

З цих якраз причин орган ООЧСУ „Вісник” неодноразово вказував на шкідливий політичний напрям та недемократичну систему побудови Української Національної Ради, яка від самих початків свого існування примат еміграційного партійництва та віднови еміграційного „уряду”, як одинокого політичного представника українського народу, поставила

понад дійсністю революційно-збройної боротьби в Україні, веденої Українською Повстанською Армією і Революційним Підпіллям ОУН під керівництвом Української Головної Визвольної Ради.

Що наші критичні завваги відносно Української Національної Ради були обосновані і правильні показує сьогодні наочно щей жалюгідний стан в якому опинилася останньо Нац. Рада, коли то її творці, побачивши кудою завели Нац. Раду своєю вузькозорістю та політичним парткуляризмом, почали один по одному залишати свої „міністерські” пости і виїжджати як скитальці-„ДП” до Америки чи других заморських країн.

Намагання ООЧСУ засвідчити перед воюючим українським народом, що американські українці цілою душою відчувають трагедію України під крівавим московсько-большевицьким режимом та бажають морально і матеріяльно допомогти українському народові в його боротьбі за волю, прийняли реальні форми збіркової акції на допомогу УПА веденої Організацією ООЧСУ на протязі трьох років.

І хоча приходилося нераз зустрічати перешкоди і труднощі зі сторони деяких українських установ та політичних середовищ, які кермуючись вузьким партійництвом не вміли, чи не хотіли зрозуміти проблеми визволення України в загально-визвольній площині, то все таки треба ствердити, що український загал в Америці у великій більшості зрозумів потреби воюючої України і йдучи за закликами ООЧСУ поспішив з матеріяльною допомогою УПА.

В своїй громадсько-політичній діяльності на

американській землі ООЧСУ постійно голосила і стреміла до об'єднання усіх позитивних українських сил в Америці для спільної праці і реалізації допомоги воюючій Україні.

Цієї засади ООЧСУ придержуватиметься і на будуче з вірою, що об'єднання та скріплення фронту української еміграції в Європі та Америці довкруги ідей воюючого краю буде найкращою запорукою, що ці великі завдання, до яких зобовязує цілу українську спільноту поза межами України революційно-збройна боротьба українського народу, будуть задовільно виконані.

Для осягнення повного успіху треба однак, щоб як найширші маси українців активно включались до праці і ставали організованими членами цих установ чи Організацій в цьому і ООЧСУ, які справу допомоги воюючій Україні пропагують, її активізують та реально проводять.

Тому кличмо усіх, які одобрюють та прихильно ставляться до праці веденої організацією ОЧСУ включатися та поповнити її ряди, бо лише активна піддержка ООЧСУ зі сторони українського громадянства прискорить розріст Організації, а в слід за цим скріплення веденої нею допомогової акції в користь воюючої України.

Солідарна піддержка III-го Річного Зізду ООЧСУ зі сторони українських Установ та українського громадянства в Америці буде заразом піддержкою цих ідей і діяльності, яку веде ООЧСУ та додасть її членству нових сил у дальшій посиленій праці для добра і визволення українського народу.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД “ВІСНИКА”

Українська визвольна боротьба і Росія

Небезпечна гра, яку повела большевицька Росія в 1939 році, дуже нагадує ту небезпечну гру, яку почав царат в році 1914-ім. Катастрофа, якою закінчилася одна, грозить і другій, СССР., цебто кліка, що править ним з Кремля, — певна, що всі знали на небі віщують перемогу її очайдушній атаці на Європу і Азію. Так думали свого часу царські міністри, думав Наполеон, думав Гітлер. Та все кінчилося інакше — „найвищий шпиль, і початок до спаду”. Не тема цеї статі доводити цю думку, — що Росія велітенськими кроками наближається до катастрофи, в яку наперед штурне і Європу, тема моя інша:

Коли ця катастрофа спаде на московську імперію; коли в ній захитаються — як це вже було в 1941 — большевики, „спасать Росію” від пожару кинеться нова „пожарна сторожа”, Керенський, новий Власов, якісь соціалісти чи ліберали, — як до тої нової Росії має поставитися український визвольний, збройний рух?

В цій справі писалося й говорилося стільки невластивих річей, що мабуть є час поставити конечні точки над „І”. Коли ще стояв царат, але в його лоні росла і виростала нова сила, що мала прийти йому на зміну, сила ліберально-соціалістичної Росії, — серед української інтелігенції популярною думкою була: — „ми боремося з царським режимом, але не з Росією, яко такою; ліберальний новий режим дасть нам те, чого бажаємо”... Той режим в лютім 1917 прийшов, і українська демократія хутко відчула, що він Україні може дати... Тоді почала ширитися інша ідея: — „ліберальний режим нам нічого не дає, але він не виражає волі російського народу; коли ця воля нарешті себе виявить, коли наступить перемога соціалізму, — тоді Україна здобуде свої права”... Прийшов соціалізм, прийшов большевизм. Що тепер думає українська інтелігенція тут, за кордоном? Представте собі, многі серед неї думають тими самими категоріями!

Многі висловлюють в пресі погляд, що наш визвольний рух не бореться з Росією яко таюю, а тільки з комуністичним режимом. З іншим, що прийде йому на зміну, Україна найде спільну мову і не потребуватиме ворогувати...

Деякі з українців трактують території загарбані Москвою в Європі й в Азії, як окреме ціле, відділене від іншого світу, і як таке мусітиме знайти між собою якісь окремі способи співжиття.

Нпр. читаемо в „Набаті” (ч. 1-2, 49; ч. 2, 48), в „Писмі к русским”: „Ви, росіяни, обурюєтесь, коли утожсамлюють Росію з СССР., а російський народ — з большевиками. Ми теж далекі від того”. І даліш — „російський народ став остильки політично мудрим, що засвоїв собі основну правду: він доти не буде сам свободний, поки буде гнобити інші народи”. І даліш: — „можливостей встановити ті чи інші форми звязку окремих національних держав з Росією, і ми не виключаємо”... В другім числі читаемо: — „ми повинні дати світові свою нову програму будучих міждержавних відносин на сході Європи і підсоветської Азії, збудованих на засадах суверенності й розумного понимання спільноти економічних і політичних інтересів ...”

Кожна з тих тез вимагає застанови. Що значить „утотожнювати Росію з СССР, а російський народ з большевиками?” Очевидно, ті міліони москалів, які стогнуть під большевицьким режимом і хотіли б його зміни, не можна утожсамлювати з тим режимом в цім відношенні. Але не це нас цікавить, нас цікавить чи можна утотожнювати російський народ з большевиками, що до їх відношення до неросійських націй СССР? Відповідь на це питання буде афірмативна. Так, ідея царству, ідея Керенського, ідея большевизму, що Московщина має тримати під собою Україну та інших „інородців”, — ця ідея не стрічає ніякого спротиву в російськім народі, а всею його верхівкою безперечно поділяється.

Пора залишити ту байку, що народ московський не відповідає за режим, який має. Має такий, на який заслуговує. Пора перестати думати, що політика гноблення України Московщиною це політика тої чи іншої правлячої кліки, а що сам народ з нею не солідаризується; що це не є політика народу. Для всякої збирноти обовязує правило: „парс про того”, цілість завжди представляє частина, яка, в той

чи інший спосіб, здобула мандат в імені цілості ділати. Народ завжди ділає через своїх представників, ніколи сам, ніколи „скопом”, громадою. Громадою можна тільки співати хором, та й то під диригентом. Музичні твори Мусоргського, Чайковського вважається за російську музику, хоч її не творив народ „скопом”, а окремі особи. Твори Толстого, Горького чи Пушкіна вважається за російську літературу, хоч народ російський не спричинився до їх написання, бо вони віддали його дух в писаннях своїх. Так само і Петри, Катерини і Леніни, — провадили російську політику супроти України, а не яку іншу. Російську політику супроти України провадять і большевики, не політику режиму, а політику російського народу. Що весь 80 міліоновий народ московський не писав декретів Совнаркому, і не рушав весь на підбій України, — це зрозуміло, як і те, що він не писав „скопом” сонат Чайковського і не малював картин Айвазовського. За нього робили це одиниці, так як робили це за нього в політиці. Найліпший тому доказ, що той народ радо користав з імперіалістичних досягнень своїх урядів, кольонізував, коли міг, загарбані території, осідав по їх містах, або коли ті території грозили відпасти, ішов — як в 1917 і пр. — іх збройно „прібрати к рукам” знову. Ішов власне народ, оті Ванюхи і Ваські. Хто знає москалів, той знає, що серед них не знайдете ніодного, який не дивився би на українців, як на іншу породу, „хохлів”, яким доля судила завше бути „визволюваними” москалем, „старшим братом” і т. п. Чи ви говорите з московським священником, з урядовцем, робітником, селянином, інтелігентом, — ні один не лише не визнає права українців мати власну державу, а навіть права бути окремою нацією. Коли є виїмки, вони одиниці. Чи хто з видатних москалів підносив коли небудь голос протесту проти поневолення України? Може Пушкін, який жалував, чому „гетьман-злодей”, „юда” Мазепа не скінчив „на плахе”, на шибеници? Чи може Белінський, який, божище ліберальної Росії, бив браво цареві Миколі I. за заслання Шевченка? Для чого на всі ці факти замикати очі й заколисувати себе якимись мріями-снами? Простіше поставити точки над „І” та, згідно з фактами, визнати, що під оглядом імперіалістичної політики Росії, особливо на Україні, — так, маємо всі дані утотожнюва-

ти російський народ — нині з большевиками, вчора — з царями, завтра — з якимись Власовими чи Керенськими. Так було, так і буде. Кожна нова група, кліка, яка в той чи інший спосіб завтра дістане мандат представляти російський народ, — буде настроєна імперіалістично, загарбницько, особливо супроти України!

Уважні обсерватори Росії з чужинців спостерегли це давно. Маркіз де-Кюстін, який обіхав міколаївську Росію в 1839 році і видав близьку трактат про неї в Парижі, згадуючи часи Івана Грозного, писав ще тоді (цитую з пам'яті) : — „Коли б за сто, чи кілька літ, історія знову поставила на спробу існування імперії, то росіяни, воліли би знову мати якогось тигра як правителя над собою, аніж призволити на розпад держави...” Я думаю, що не знайдете ні одного відповідального московського політика якої б то не було партії, який не підписався б обома руками під такою заявою! Керенський вже підписався, те саме робив Власов.

Стільки що до „утотожнювання Росії з СССР народу з режимом. По сказанім вгорі, ясне мое відношення і до твердження, що „російський народ став остатільки політично мудрим, що засвоїв собі основну правду: він доти не буде сам свободний, доки буде гнобити інші народи”. Ні, нішо не вказує на те, що народ російський „став остатільки мудрим”. Зрештою, звідки ця думка, що народ російський прагне свободи? Він її не прагне, він прагне — або анархії, або тиранії, і завжди — впродовж всеї своєї історії — має одне, або друге.

Вимогою визвольного українського руху має бути не визволення від певного режиму московського, а від Московщини, від панування над Україною московської нації, яким би режимом вона не пописувалася завтра чи позавтра. Ось в чим завдання того руху, і не можна зводити його на манівці, або підмінити основної його сути — дрібною ідейкою боротьби з режимом. Така підміна може принести необчислимі шкоди визвольному рухові, як вже принесла в 1917 р. Бо коли та ідеяка почне шугати в головах українців, сили їх будуть параліковані при кожній зміні режиму в Росії. Бо завжди знайдуться такі, що при крізі режиму, переконуватимуть наш загал, що — ось тепер приходять до влади в Москві наші приятелі, правдиві представники свого народу, які

вже помудріли і знають, що нам треба дати свободу! Почекаймо, не дражнім їх нашою загонистістю, не псуймо справи! Так, менше більше, промовляла українська демократія в 1917 році, ллючи олію на розбурхане море національної революції, підаючись на обдурування ліберальної московської демократії. Знаємо, що з того вийшло. Чи тепер конче нам треба повторювання того?

Хто говорить, що за імперіялістичну, людovбивчу політику російського режиму не відповідає народ, який її не поділяє (бо „помудрів”), — той може прийти до ідеї навязання знову якихсь близьких зносин з Московщиною. Згадана часопись пише, що всі підбиті Московщиною народи на території ССР, в Європі і в Азії, мають якісь їм одним спільні, окремі від іншого світу, економічні і політичні інтереси! А тому треба встановити якийсь „звязок” тих держав чи народів з Росією! Проти подібних клічів треба як найясніше застерегтися. Передусім територія ССР зовсім не є ані географічна, ані економічна, ані культурна цілість. Кели вона розвалиться, слава Богу! — на що її ліпити знову? Нашо обійтмати цю територію, ССР, в Європі ім'ям „східної Європи”, протиставляючи її Європі західній? Частини тої території — московські — взагалі до Європи не належать, а коли належать, то до Східної Європи. Україна, Фінляндія, Польща — належать до Європи західної. Нашо ж вносити в ті терміни знову баламутство, витворене московською пропагандою? Україна зокрема, може має далеко більше спільних економічних інтересів напр. з Румунією або Туреччиною, аніж з Росією. Культурно — нас ділить з Росією провалля. Отже ніяких „спільних економічних і політичних інтересів з Росією”, більших, спільніших ніж з іншими країнами Європи, ні Україна, ні Фінляндія і пр. не мають. Це треба собі вже засвісти. Тим дивнішою є пропозиція встановлення з Росією „тих чи інших форм звязку”. Навпаки, завданням національної революції є обтяті всі форми звязку з Росією, не з режимом лише. Відгородитися від імперії-потвори, яка завжди, при всяких режимах, буде стреміти нас духовно вняловити або запрягти собі на службу, економічно визискати, політично уярмити, і навіть етнічно — здесяtkувати. Перспективи вільної української нації — простираються не на північ, а на Чорне море, на

Середземне, на Дунай, на Кавказ, але ніяк не на Північ, з якою нам нема чого шукати жодних спеціально близьких звязків, а треба навпаки існуючі рвати!

Ці ідеї й мають кермувати нашим визвольним рухом!

Покоління старого Київа (напад Андрія Суздальського на Київ!) — знало що таке значить звязок з москалями! Покоління Хмельницького, одного й другого, епохи Руїни, Мазепи, покоління Орлика і Полуботка — знали що таке значить звязок з Москвою. Знало про це покоління, що жило за царювання Катерини; знало це покоління нашої визвольної революції 1917—21 рр., знають це покоління, що виростали під червоною Москвою. Чи не час нам перестати думати про якийсь звязок з нею? Чи не час думати про звязки, які могли б разом з нами, зліквидувати остаточно імперіо-народожерця? Імперію, не лише режим! Відсепаруватися від російського народу, який ще ніколи не вдавав з себе неімперіялістичного режиму, ось завдання нашої грядучої революції. Позви України з Московщиною — не позви за межу, не за торговельні договори чи політичні трактати. Це позви за значіння на Дніпровсько-Чорноморськім басені. Україна тільки тоді могла дихати, коли Московщина була слаба. Коли та була сильна, падала неминуче Україна. Цього теж не треба забувати. Не треба забувати, що наші позви з Московщиною засадничої природи. Царська Москва жирава на політичній спадщині старо-кijівської України. Може нова Москва захоче жиравати на духовно-релігійній спадщині старого Київа, яка є наша і правом, і духом? Коли Україна була поза її межами, Московщина або сама (Суздаль!) або намовляючи татар, намагался її знищити політично і етнічно. Так було і в 1917-18 р. Коли ж Україна спинялася в границях московської імперії, — ця нишила вже Україну не як державу, а як націю, а за комуни — і як народ. Москва недурно руйнувала Михайлівський собор, Лавру, недурно замазувала по стінах наших церков портрети та імена їх донаторів — князів і гетьманів. Москва боролася не тільки економічно і політично з Україною, — боролася і бореться з нею в площині духовій. Москва знає, що на великих просторах між Білим і Чорним морем, між Балтиком і Каспієм — були два політично-духові організуючі фокуси, — старий Київ,

а пізніше Москва, які себе взаємно виключали. Київ — з заповітом Андрія апостола, з римсько-елінською культурою, з духом західно-европейського лицарства та ідеалу свободи, — і Москва, з татарщиною в її державницькім ідеалі, з распутинчиною — в церковнім, з тоталітарним рабством — в суспільнім устрою. Єсли це два світи, між якими погодження може наступити тільки тоді, коли один з противників буде лежати безсилом.

Чи в позвах такогодалекосязглого — ідейно і в часі характеру, можна думати категоріями режімів, народного братерства, економічних звязків чи політичних уній. Час з тим всім скінчити, поставити точки над „і”.

Багато зasadничих питань нашої політики рішають не зasadничо, а прикриваючись „тактичними міркуваннями”. В данім випадку теж кажуть: принципіально ми з вами згідні, але з огляду на (тут слідує ряд вимог „тактичного характеру”), ми мусимо говорити не так як думаємо, на разі. Тактика хибна, бо ніяких москалів такою тактикою не обдурите. А хто схоче обдурити, з тим буде те саме, що й з грецькими приятелями короля Пилипа Македонського. В той час як Пилип, обдурюючи і присипляючи греків, ковтав одно місто в Еладі за другим, — знаходив він приятелів серед геленів, але потім трактував їх дуже суверено. Коли ті нарікали, полківники македонця поясняли їм: — бачите, Пилип знає, що він наробив стільки кривд грекам, що й уявити собі не може, що хтось з них може ставитися до нього прихильно, а тому... Таке сталося і з многими приятелями советів, яких потім „пустили в рас-

ход”, але не про них мова. Мова про „нову Росію”. Отже будівничі тої „нової, свободідної” Росії, знають чудово, що Росія зробила Україні, знають про ті 10 міліонів холоднокровно і з московською систематичністю, в ділі масових убийств, вимордованих на Україні. А знаючи це, не можуть просто уявити, щоб хтось з українців вірив в можливість якого будь співжиття з Росією. А тому, згори не віритимуть коли українці розмовлятимуть з ними про це як „вільні з вільними”. Взагалі вони навіть на такі теми з нами і не розмовлятимуть, розмовляти-муть з ким іншим. Буде так, як в 1941 році: большевики, які були розгромлені на Україні німцями, зараз же почали там співпрацювати з ними для спільноговинищування українців. Коли б большевицький режим впав, то не спільно з свободолюбними українцями білі росіяни вамітали би його рештки з України, а навпаки зараз же порозумілися б з червоними москаліями, як гітлерівці порозумілися з власовцями, а не з нами, — єдиним фронтом проти українців для рятунку „єдиної й неподілової”. Ніякі розмови про „вільних з вільними” і „рівних з рівними” не поможуть, ані про „розумне по-зимання спільних економічних і політичних інтересів”, ні про нові „Форми звязку з Росією” — вони волітимуть старі випробовані форми! Тактика обдурення москаля заведе, як вже нераз заводила в сліпу вулицю.

Ця тактика не ослабивши в нічім фронту біло-червоних москалів, ослабить, здеморалізує і зdezорганізує фронт української національної революції. І цього треба заздалегідь уникнути.

О. В.

УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ — ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ ЗБРОЙНЕ РАМЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, АЛЕ АВАНГАРД ВСІХ СВОБОДОЛЮБНИХ НАРОДІВ СВІТУ В БОРОТЬБІ З РОСІЙСЬКИМ ІМПЕРІЯЛІЗМОМ І ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИМ КОМУНІЗМОМ.

УПА БОРЄТЬСЯ

ЗА ЗНИЩЕННЯ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ

ЗА ПОВАЛЕННЯ ТОТАЛІТАРНОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ

ЗА СВОБОДУ ЛЮДИНИ І НАРОДІВ ЦЛОГО СВІТУ.

Боротьба народів АБН-у на рідних землях з московсько-большевицьким імперіялізмом

(Докінчення)

В 1946 р. були в рейді за лінією Керсона відділи зі з'єднань УПА—Північ і я говорив з командирами і стрільцями цих відділів. Між іншим, вони оповідали про свій рейд в 1945 р., на білоруські землі в ССР в околиці Пінськ-Барановичі. Вони оповідали про свої зустрічі з білоруськими повстанськими відділами і про відношення до них білоруського населення. Білоруське населення до відділів УПА ставилося дуже прихильно, так само, як і українське населення. Цікавилися нашою боротьбою і оповідали про свою боротьбу з большевиками. Відділи УПА мали також, спільно з білоруськими відділами, бої з НКВД. На жаль я при будь-яких відділах зі з'єднань УПА—Північ був лише кілька годин і мої відомості про цей рейд дуже скupі.

У відділі УПА, яким я командував в 1945 і 46 рр., був один рій (10 осіб), зложений із членів поневолених народів ССР. Було між ними 4-ріох білорусинів. Цей рій ходив в советських уніформах і його вживано до спеціальних бойових акцій, тому, що стрільці дуже добре говорили по російськи і тому могли діяти під маркою НКВД. Вони робили під маркою НКВД насоки на польсько-большевицькі групи, станиці Мо і на самих енкаведистів. Вони звичайно вдавали групу НКВД, кричали: „Ви бандеровци, здавай ружйо”—і заки ворог отямився, він вже був обезоружений. Ця група вкрилася легендарною славою.

Для прикладу подаю декілька фактів: командир цієї групи — Діброва, вартує в селі Гонятині, Грубешівського повіту. Сам в уніформі старшого лейтенанта НКВД. „До села приїзджає з авта УБП і починає шукати за нашими підпільниками і одночасно грабувати село. Діброва вискачує з хати, свище військовим свистком: хто ви такі? Хто вам дозволив робувати народ?” Енкаведівським звичаєм вдарив поручника 2 рази в лицце і наказав йому негайно відізджати до Грубешева і зголоситися до командира НКГБ, „... а там я з вами поговорю”. Поручник зробив збірку і відіхав з села.

Пізною осінню 1944 р. цей рій разом з двома іншими роями УПА заходять в советських уніформах на станицю МО в Крилові, Грубешівського повіту. Як НКВД з погранзастави зза Бугу, заряджують збірку МО, бо хочуть з нею іти на облаву на українське село. Тоді МО обезброюють.

На весну 1944 р. цей рій розброй в селі Берешині 15 убітів (польсько-большевицька політична поліція). Наші стрільці наскочили на них як НКВД і почали кричати: „Ви бандіти, здавайте оружіє”. Ще не вспіли наші стрільці їх розбройти, як дорогою надіхало авто з 12 енкаведистами. Їх розброею в цей самий спосіб.

* * *

Відомості про Литву мав я з офіційних звітів УПА і говорив також з поляками, які виїхали з теренів Литви в Польщу. 1946 р. в зимових місяцях і весною були в рейді на литовських землях в околицях Вільна наші відділи. Про це довідався я з офіційного комунікату УПА. В комунікаті також говорилось, що литовське населення дуже прихильно відноситься до УПА. Командирам наших відділів вдавалося навязати звязок з литовським підпіллям.

В Східній Прусії говорив я з одним поляком, який вернувся з Литви весною 1947 р. Він був мобілізований до ВП і по демобілізації 1948 р. виробив дозвіл на переселення своєї родини з Литви в Польщу. З цією ціллю поїхав в Литву. Коли він з'явився в своєї родини, за кілька днів прийшло до нього трьох членів литовського підпілля. Були вbrane в советські старшинські уніформи. Вони заявили йому, що вони боряться проти сталінського імперіялізму і його не будуть чіпати. Розпитували про боротьбу польського народу і переконували, що польський народ зараз іде в спільній боротьбі проти сталінського імперіялізму разом з литовським і іншими народами. Цей демобілізований з ВП дуже багато оповідав, що він чув від своєї родини, про боротьбу в Литві і інших прибалтійських державах. Гово-

рив, що в литовських лісах діють сильні литовські відділи, які часто зводять бої з НКВД.

В зимі з 1947 на 1948 рік, в околицях Сувалок перейшов з під більшевицької сторони Східної Пруссії на польську територію якийсь повстанський відділ, зареквірував в радгоспі кілька штук корів і вернув назад на більшевицьку сторону. Населення говорило, що це був литовський відділ, однак цього мені не вдалося ствердити.

* * *

З Польським визвольним рухом від весни 1945 р. доходить до тісної співпраці. Щоправда не дійшло до заключення політичного договору з польським головним командуванням і Польща не увійшла офіційно до АБН. Командування визвольною боротьбою польського народу одобрювало ідею АБН, але стояло на становищі, що заключити будь-які офіційні договори має право лише їх еміграційний уряд в Лондоні.

Щоправда командування Він-у заявило, що вони в краю хочуть увійти до АБН, але на це не згоджується лондонський уряд. Дуже цікаві погляди на цю справу висловлював інспектор „Глувней Команди Армії Крайовей” пан Остоля, який говорив з нашими представниками під час акції на Грубешів. Він заявив, що є великі розбіжності між Крайовим Командуванням ВіН і лондонським польським еміграційним урядом. ВіН веде боротьбу в краю і розуміє конечність деяких реформ, на які не хоче погодитися лондонський уряд. Також поляки заведені орентацією на західні великороджави, добавчують конечність включення себе до фронту боротьби АБН, на що також не хоче погодитися лондонський уряд. Опісля на варшавському процесі Ріпецького і інших членів головного командування ВіН виявилося, що в справі приступлення Польщі до АБН є ще розбіжності в самому Краєвому Командуванні ВіН-у.

На польському пограничі я оперував цілий 1945 р., 1946 і 1947 рр., і про визвольну боротьбу польського народу знаю досить добре. Польсько-українська співпраця була досить широка. Обидві сторони обмінювалися літературою, допомагали собі харчами, медикаментами і т. п. Ведено спільну розвідку, а також були спільні бої. В нашему терені були три поважні спільні акції з ВіН проти НКВД і інших установ во-

рога, які вели терористичну діяльність проти українського і польського народів. Найповажніша спільна акція УПА і ВіН була в 27 на 28 травня 1946 р. на ворожі осередки в місті Грубешіві, якою я командував. Другі спільні акції на нашему відтинку були на гарнізоні ВП в містечку Верховичі і в селі Космів.

З початком 1947 р. польська визвольна боротьба перейшла з збройно-повстанських форм в підпільні. В терені залишилися лише невеликі збройні бойовки для спеціальних робіт.

Польське населення, а в першу чергу на українському пограничі, ставилося до УПА дуже прихильно. З розмов з польськими селянами і членами польського підпілля вичувалося, що вони щораз то більше оздоровлються з імперіалізму, плеканого від найдавніших часів польськими політичними кругами і літературою серед польського народу. Вони в своїх перевоканнях признають право на самостійність тих народів, які до 1939 р. поневолювали Польщу.

* * *

Про боротьбу словацького народу за волю я мав докладні відомості із звідомлень з рейду УПА по Словаччині.

В місяці квітні 1946 р. відділи УПА відбули великий рейд на Словаччину. Повстанці відвідали понад 100 сіл в повітах Межиляборці, Бранов, Гуменне, Гіральтовці, Стропків, Бардіїв, Пряшів, Сабілов та Михайлівці і на південні дійшли аж до Кошиць. Влаштовано багато пропагандивних зборів і гутірок з населенням. Слід підкреслити надзвичайно сердечне приняття, яке влаштовало скрізь нашим повстанцям словацьке населення-селяни, робітники, інтілігенція, а навіть словацькі міліцісти і вояки. Боїв під час рейдів не зводили жодних, бо мимо того, що уряд кинув прости рейдуючих відділів дивізії словацької армії, словацькі вояки і командири не хотіли воювати з УПА. Вони пильно уникали бойових зустрічей з українськими повстанцями. Поза одною засідкою, яку урядили спеціально прислані чеські бувші червоні партизани, що при перших повстанських пострілах розбіглися, відділи УПА на своєму шляху більше жодних перешкод не мали.

В літі 1947 р. я проходив з малою групою через словацькі землі особисто. Словачське

населення дуже радо приймало нас і допомагало. Давали нам докладну розвідку, остерігали нас перед чесько-большевицьким військом. Розпитували про боротьбу УПА і оповідали нам про свою боротьбу. Було кілька випадків, що словацькі хлопці хотіли йти з нами. Населення Словаччини тепер дуже національно свідоме і є кероване підпільно словацькими організаціями, які боряться за самостійність Словаччини.

В одному селі словацький учитель признається мені, що він є членом словацької підпольної організації. Просив мене, щоб я його зорентував у відносинах в СССР, подав способи, якими ми боремося з СССР і щоби дав йому практичні поради з досвіду з нашої визвольної боротьби, які би вони могли стосувати у своїй боротьбі.

* * *

В Чехії годі було зорієнтуватися, чи діють там підпольні організації. Чеське населення по останнім випадку з Масариком і Бенешом (говорять, що їх вбили комуністи) та під впливом економічних труднощів і терору, який щораз то більше стосує теперішній комуністичний уряд, є наставлене вороже до большевизму. Більшість чехів радо приймала УПА, але стрічалися також і коміністи, які солідаризуються з теперішнім урядом. Большевицько-московський імперіялізм ще не показав на Чехії дійсного обличчя і цим пояснюється те, що деякі чехи займають обоятну поставу до теперішнього чеського уряду, або з ним солідаризуються.

* * *

Вперше стрінувся я з мадярськими військами в 1948 р. на Волині. Це було в той час, коли дійшло до порозуміння між мадярськими військами і командуванням УПА. Між обома сторонами налагдано звязок, унормовано клички, мадяри продавали і давали для УПА амуніцію, зброю, мундюри і медикаменти. Це було в околицях Луцька. Мадярські стрільці і старшини ставилися прихильно до нашої боротьби і українського населення взагалі.

Вдруге стрінувся я з мадярськими військами в літі 1944 р. в околиці Самбора, де мадярські війська були кинуті німцями підготовляти запасні окопи. На цьому відтинку доходить до такої самої співирації між нашими і мадярськими військовими частинами, як і на Волині.

З офіційних звідомлень УПА знаю, що мадярське населення прихильно ставилося до УПА. Рівно ж мені відомо з тих самих джерел, що командування УПА має звязки з мадярським підпіллям. Мадярське населення ненавидить большевиків і є багато випадків, що чинно проти них виступає. Напр., нераз безслідно зникали з мадярських міст офіцери НКВД.

Ще до 1917 р. старалися мадяри дорогою парламентарних виборів боронити свої права і народ консолідовувався довкруги своєго політичного проводу. Як добре була зорганізована Мадярщина і як тяжко Сталінові дати собі з нею раду, свідчить хочби цей факт, що Сталін вислав в Мадярщину свого співробітника—члена Політбюра, маршала Ворошилова. Однак по останніх потягненнях большевиків і намаганнях силою і терором покорити Мадярщину, мадярський народ переконався, що з большевизмом одиноко доцільна і можлива—це підпольна збройна боротьба.

* * *

Про Румунію я мав відомості з комунікатів УПА і нашої преси, що там цілий 1945 і з початком 1946 р. діяла партизанска дивізія генерала Антонеску. Пізніше діяли румунські бойки, головно по містах, які тішилися великою популярністю. Румунські збройні відділи діяли найсильніше в гірських околицях. Вони ліквідували большевицькі відділи НКВД, звільнювали арештованих і виселюваних на Сибір, керували спротивом народу і саботажем заряджень адміністрації. Румунські бойки уряджували атентати на старшин НКВД і різних партійних вельмож, які тероризували народ. Під час рейдів УПА в Румунії 1945-46 рр., румунське населення ставилося до УПА дуже прихильно. Селяни допомагали всяко УПА. Лікували наших ранених, давали розвідку і звязок.

* * *

Про збройну боротьбу на Кавказі знаю з офіційних комунікатів УПА і від одного селянина, який там був. По утечі німців з Передкавказя розгорілася проти большевицька боротьба народів Північного Кавказу, яка поширилася на Грузію, Азербайджан, деякі околиці Кубанщини і Донщини. Про це говорили офіційні комунікати УПА, а також німецька і

пізніше більшевицька преса. Відомості про цю боротьбу були ще з 1945 р.

1946 р. гсворив я з одним українським селянином, який був виселений більшевиками в 1939 р. в Туркестан, а в час війни повернувся додому. В 1945 р. він був на Кубанщині в Краснодарі. Він оповідав про боротьбу Кавказу. Згідно з його оповіданнями боротьба на Кавказі набрала такого самого розмаху як і на Україні. Більшевики кинули туди велику кількість відділів НКВД, тероризували населення і виселювали на Сибір. Одного разу більшевики привезли до Краснодару велику кількість ранених і вбитих енкавидистів.

На Волині 1943 р. стрічався я з відділами груzinів, і північних кавказців (осетинців і черкесів). З відділом осетинців (їх була одна чета) був разом в бою проти німців. Гітлерівські людолови напали на колонію Березівка в Луцькому повіті. З нашої сторони була тоді, крім осетинців, сотня УПА. Тоді розбито дві компанії шуцполіції. Ворог мав 17 вбитих. Осетинський відділ з питомим лише гірнякам, завзяттям і розмахом, бив гітлерівських людоловів.

У сотні Громового, з якою я часто стрічався, з початком 1944 р. був лікар грузин і чотири вояки — двох грузинів і двох синів північно-кавказких народів. З цим лікарем я тоді заприязнівся. Він дуже багато оповідав мені про Грузію, про свій народ, його стремління і більшевицький терор. Дуже шкодував, що не може зараз боротися за свою своєї батьківщини, не може боротися проти сталінських імперіалістів безпосередньо в Грузії.

Восені 1943 р. німці кинули на копання окопів в Радехівщині відділи СД, зложені з народів Кавказу і Азії. В селі Завидче квартирували 2 чети грузинів, в Щуровичах — азербайджани, в Куликові в Медведях — туркестанці. З трьома першими гарнізонами УПА навязала контакт, від них діставала амуніцію, зброю, медикаменти. Відділ грузинів і азербайджанців збирався переходити до УПА, але чи перейшов — мені ні відомо, бо я в цьому часі відійшов в інші терени.

В курені „Месники” було кільканадцять членів поневолених народів, між ними найбільш мені знаними були татарин Астра і туркестанець Антон. Батько Астри був полковником погранвійськ НКВД в Раві Руській.

Після втечі більшевиків в 1941 р. та приходу

німців, Астра залишається в Раві Руській. Він знайомиться з членами ОУН. Ці дають йому читати революційну літературу. Молодий татарин захоплюється кличами визвольної боротьби, покидає вислужницьку роботу свого батька і в 1944 р. зголошується до УПА, йдучи за голосом серця. 1946 р. разом з більшевиками вертається батько назад. За якийсь час довідується, що його син є в УПА. Всякими способами намагається намовити сина до повороту з рядів УПА, твердить що більшевицька влада запевнить йому свободу. До сина передає через населення, висилає листи. Однак друг Астра твердо постановив і вірить в правдивість своєї дороги, гордо відкидає сталінську ласку і вигідне життя при своїх батьках і вибирає повний небезпек і трудів шлях революційної боротьби. Батькові відписує листа, в якому доказує підлість його вислужницької роботи, взиває батька, щоб цю роботу покинув. Вказує батькові, що сталінські поспіаки так само, як батько тут нищить український народ, нищить і його батьківщину. Заявляє, що він вертатись не буде і не буде каятись, бо вибрав одиноко правильний шлях — шлях боротьби в УПА проти ворога своєї батьківщини. Тоді батько робить за сином облави, погоню, але все без висліду. Астра працює пізніше, як співредактор і карикатурист в гумористичному журналі УПА „Лісовик“. Свою відданість ідеї боротьби підтверджує врешті жертвою власного життя. В місяці березні 1947 р. знаходить УБП криївку в селі Гораєць, любачівського повіту, в якій була друкарня „Лісовика“. Друг Астра, знищивши матеріяли, які не сміли по-пасти в руки ворога, щоби не здатися ворогові живим, вбиває себе власною кулею.

Стрілець Антон був найкращим стрільцем у відділі. Ціла біда, що не вмів говорити по-українськи, ані по-російськи, тільки трохи вже навчився в УПА. Пізною осінню 1944 р. відділ в якому він був, провів бій з НКВД в Карівському лісі, Сокальському повіті. Відділ був оточений і цілий день провадив оборонні дії. Вночі пробився з оточення. Під час пробою був тяжко ранений найближчий друг Антона стрілець Медвідь. Після пробою Антон зорентувався, що немає його друга. Вертається на побойовище, перевязує йому рану і заносить на плечах в більш безпечне місце. На другий день опікується раненим другом, з віддалі двох

кілометрів, принесить в чоботі воду і, заспокоївши спрагу раненого, іде шукати людей. Однак цього дня і на другий день ганяли в лісі большевики і тому він повертається до Медведя, щоби тому не сталося що злого. Щойно на третій день добивається до селян. Селянам не міг вияснити, що він є стрілець УПА і що в лісі лежить стрілець-ранений Медвідь. Він говорить до селян: „Ви і я одно серце там ліс—моє серце”. Подібними зворотами старається вияснити селянам в чому справа. Коли йому це не вдається, (селяни думали, що це енкаведист) змушує селян іти з ним в ліс до раненого друга Медведя і щойно там вияснюється справа. Селяни забрали раненого стрільця, а Антон відходить до відділу.

* * *

Про збройну боротьбу в Туркестані і Сибірі чув я з коментарів в нашій пресі і від двох українських селян — поворотців із Сибіру та Туркестану.

В офіційному комунікаті УПА з 1945 р. говориться, що командування УПА з добре поінформованих джерел довідується про важні заворушення серед населення Сибіру і в деяких околицях Туркестану. Большевики на придушення заворушень кинули спеціальні відділи кінного і моторового НКВД. Селяни, які повернулися (один із Кузбасу, а другий з Ташкенту) в 1946 р., оповідали, що в 1945 р. серед робітництва Кузбасу були завсruшення проти сталінських можновладців. По стороні озброєних робітників стало також багато червоноармійців і в кількох промислових осередках дійшло прямо до вуличних боїв між відділами НКВД і робітниками, які домагалися покращання життєвих умовин. НКВД кріваво здушувало ці заворушення. Більшість озброєних робітників і червоноармійців, які виступали проти сталінських можновладців, втікають в ліси і творять там повстанські відділи. Ці відділи нападали на загони НКВД і нищили їх. В промислових осередках Кузбасу було багато вбивств старшин НКВД і большевицьких вельмож, які найбільше переслідували робітників. Большевикам переважно не вдалося відкрити авторів вбивства.

Селянин, який приїхав з Ташкенту, оповідав, що він там від населення багато чув про діяльність повстанських груп в степах Туркеста-

ну. В Ташкенті також невидима караюча рука виконувала атентати на найбільших тиранів туркестанського народу. Ці відомості відносяться до 1943 року.

В літі 1945 р. большевики кинули на повіт Томашів, Грубешів і Холм — на Холмщині, відділи донських козаків. З цих теренів зимою виселили українське населення Холмщини в ССР. Між донських козаків дали большевики також старшин НКВД. Згідно з призначенням большевицьких імп'єріалістів, ці частини мали збирати жнива і сіно. Рівночасно хотіли їх кинути проти нашого визвольного руху. Сднак УПА повела при пемочі летючок широку пропагандивну кампанію серед донських козаків. Донські козаки стрічалися також із українськими селянами і від них довідалися правду про УПА. Зрештою про УПА вже багато з них знали перед цим. Донські козаки не дали себе втягнути в акцію проти УПА. При зустрічі із стрільцями УПА вони вдавали, що їх не бачуть, вказували на енкаведистів і де могли б стрільці УПА перед ними сковатися. Між населенням і донськими козаками доходить до правдивої дружби і коли донські козаки відіїзджали з цих земель, українське населення працяло їх так само, як би були сини українського народу.

— 0 —

В цьому нарисі, я дав короткий перегляд знаної мені боротьби поневолених народів на рідних землях. Це дуже мала і дуже загальникована характеристика того, що робиться там на рідних землях. В цім криється великий зміст боротьби поневолених народів проти тоталітарного сталінського режиму, рівної своею настоюю, вкладом трудів і жертв — прямо не знає історія. Цю боротьбу ведуть дружньо і спільно всі поневолені народи при взаємному пошануванні своїх прав, згідно з ідеями АБН-у.

ЗАКЛЮЧЕННЯ:

Що ідеї, які ввійшли в основу АБН, є однією правильними і найбільш доцільними, вже доволі вказують подані мною факти з боротьби. Всі поневолені народи Європи і Азії, чи то вони були в арміях поневолювачів, чи в звичайному житті — при зустрічі з революційними ідеями, які несла на своїх прaporах УПА, і ідеями АБН, стають їх поклонниками. Сини всіх народів бачуть тоді свою поневолену батьків-

щину і знаходять найбільш правильний шлях до її освобождения, шлях спільної боротьби проти сталінського імперіялізму поневолених народів. Вони зразу солідаризуються з визвольним рухом поневоленого народу і йому допомагають (в подаваних мною випадках — з українським визвольним рухом).

Ідея АБН є найбільш прогресивні тому, що йдуть впарі з поступом людства в загалі в політичній, соціальній і культурній площині. Народи в досвіді боротьби з большевицько-московським імперіялізмом дійшли до переконання, що в большевицьких умовах є єдино доцільна, правильна і можлива підпільно-революційна збройна боротьба.

Щоправда ще до недавна, головно новопоневолені московським большевизмом народи Середньої Європи, пробували добиватися своїх прав легальними засобами, але це в коріні ще здушували большевики. Зараз і ці народи переходят до одиноко можливої — збройної боротьби.

На землях поневолених московсько-большевицьким імперіялізмом народів, іде зараз затяжний бій за визволення, за національні права в політичній, культурній і економічній площині. Іде підпільно збройна боротьба, яка підносить революційні настрої народних мас, кує кадри боєвиків за волю, остаточно приготовляє грунт до національних революцій.

Силу поневолених народів і зрист революційних протибольшевицьких настроїв серед них в роках другої світової війни і після неї зрозуміли дуже добре і самі большевицькі поневолювачі. Вони розуміють, що гряде час національних революцій і всякими можливими засобами стараються знищити революційні настрої серед народів. Однак вони дуже добре розуміють, що цього зробити не вдасться. Щоби врятувати сталінську імперію від неминучого розпаду, стараються сперти на російському народові в поборюванні визвольних рухів.

Щоби зєднати собі російський народ, кліка кремлівських можновладців кокетує його всякими можливими способами.

Кремль творить теорію вищості російського народу, щоби викликати російський шовінізм і сильно її розвиває велетенським пропагандивним апаратом. Ця теорія зараз майже ні в чому не різниеться від гітлерівської теорії вищості німецької раси. Звертається зараз до старих традиційних звичаїв, щоби цим зєднати російський народ, напр., заведення пагонів в ЧА, відновляється православну, а на ділі сталінську церкву, говориться про вищість російської культури, мови і т. п. Підкреслюється заслуги російського народу в другій імперіялістичній війні. Сталін офіційно складає подяку російському народові, що ніби цей народ найбільше спричинився до розвалу Німеччини.

На своєму бойовому шляху був я в Україні, Польщі, Білорусії, Словаччині, Чехії та Східній Прусії і стрічався з цими народами. Я знаю з оповідань моїх бойових товаришів про інші народи. Я стрічався багато разів з синами батько-поневолених народів, що були силою загнані на воєнні роботи. Я переконався, що серед них щораз більше зростає ненависть до большевицько-московського імперіялізму, що вони всі солідаризуються з протибольшевицькою боротьбою і включаються в неї. Всі народи дійшли до переконання, що лише спільною боротьбою вдасться повалити большевицько-московську імперію.

— 0 —

Я зінав Астру, Антона, Діброву і багато інших. Я був з ними і бачив їх всюди. Бачив, як вони витревало переносили труди революційної боротьби, чув їх дріжачий голос, коли оповідали про свою батьківщину, і в них я бачив тоді незламаних борців за волю їхніх народів і батьківщини.

Я полюбив своїх бойових друзів і через них, їхні батьківщини, для яких волі так само бажаю, як і волі для свого народу.

Командир УПА

Е. Прірва.

Д. Д.

Єднання в дусі

Говорити про єднання в дусі в наш зматеріалізований вік, виглядає безглуздям. Про обєднання криком кричать всі: і щирі, і наївні, і фарисеї. Але що має бути обєднуючою засадою? В одних партія, — в других — програма, в третіх — ідея. Я уважаю, що ті громади людей, яким пощастило лишити помітний слід в історії, — єдналися спільним духом.

Не пригадую, чи тут, чи де-інде, згадував я важкі слова Гоголя. В промові зясовує Тарас Бульба, як повстало братерство лицарства Низового Запорозького; повстало воно в найтрагічнішу й, здавался, найбезнадійнішу добу нашої історії, коли Україна, зраджена всіма, лишилася без проводу: „Ось в який час подали ми собі руки на братерство. Любить батько дитину, любить мати дитину, любить звір свою дитину. Та поріднитися душою, а не по крові, зможе тільки лиш людина”. Низове товариство подало собі руки як люди одної душі, одного духа.

Вони, по крові, рідні були землякам своїм, по мові й по релігії теж, але — ріжнилися від них духом. Тамті — дбали „тільки про те, щоб були в них скири хліба та табуни коней” та щоб у льохах були вина й меди. Низовики дбали про інше — про „честь і славу”, про це, щоб їх в обороні „краю веселого й миру хрещеного” — в степу здобувати. Перших зве Тарас „плугатирями, гречкосіями, бабіями”, — своїх зве „лицарями”. Дві породи людей ріжного духа.

Шевченко, в баладі про Катерину, що в ній „хата на помості”, малює образ запорожців, людей однакового духа. Троє з них готові були віддати все золото, богатство й силу — „вродливій Катерині за одну годину”. Катерина післала їх, брата з неволі визволяти; хто це зробить, дружиною їй стане. Згинуло двох, третій „Іван Ярошенко, славний вдовиченко... злютої неволі брата визволяє”, й з ним з'являється у Катерини. Та то був не брат, а її милий... Славних лицарів обдурила вродлива Катерина...

„Обдурила!”

І Катрини

До долу скотилася

Головоњка.

„Ходім, брате,
З поганої хати!”

А вийшовши, „славні запорожці в степу побратались”... Побратались духом, однаковою реакцією на поганий вчинок. Привязання до певних суверінів зasad лицарського кодексу переважило в них любовне привязання.

Як братерство духа єднає людей, так брак цього братерства — розєднує й найкращих приятелів. Коли київська молодь уперше пізналася з поезіями Шевченка, пише Костомарів, то „муза Шевченка ніби роздерла завісу народнього життя. І страшно, і солодко, і боляче, і втішно було заглянути туди...” Отже, заглянути в вічі великого минулого, що воскресив Шевченко, почути заклик мучеників, що кликали живих до помсти, — було кирилометодіївцям і солодко, але й страшно, і втішно, але й боляче. Чому? Бо стрілися люди ріжного духа. Шевченко — писав Куліш — був перенятий ідеями горячого патріотизму „Історії Русов”, сарказм і дотеп бреніли в його словах, коли говорив про москалів; ідея примирення з Москвою — ідея Кирило-Методіївців — не знаходила в нім співчуття. Він був „задирливий і нетolerантний” супроти цеї ідеї. Натомісъ, братчиків разило таке ставлення, воно було для них „парадоксом”, їх серцеві, „блаженному в своїм спокої, під впливом загально-російської науки й поезії, завдавали рану автори таких парадоксів, якими була повна „Історія Русов”, і Шевченко, вихований читанням псевдо-Кониського, розтрояв цю рану”... Стрілися люди ріжного духу: — братчики вірили в „загально-російські” ідеї, неприєднаний патріотизм старої України — був для них вже парадоксом, дивоглядом, а для Шевченка — непохитною вірою. Вони лишалися — „блаженні в своїм спокою”, Шевченко ранив їх своїми сарказмами, троюдив ті рани, викликав краску сорому за той покій блаженний, що не личив членам його обкраденої нації, ні борцям за неї. Вони здрігалися перед закликом Шевченка до великих поривів. Він біль завдавав їм „Неофітів”, з його протестом проти де-

спотизму, Куліш радив Шевченкові не друкувати — пощо дразнити нового царя? „Гайдамаків” — радив причепурити ї підчесати, зробити „більш гуманними”, щоб не разили смаку читачів, не сколихали їх „блаженного спокою”.

Люди ріжного духу — й пішли ріжними шляхами: Шевченко на заслання, Куліш — на свободу, Шевченко „карався, мучився, але не каявся”. Куліш зразу ж покаявся і каявся даліше, так, що навіть з під пера царського жандарма дістав признання як людина „спокійна і не небезпечна”. Куліш вирікся ідей молодості, Шевченко — зберіг свої до кінця, горів немерклими смолоскипом до смерти. Ідеал Куліша був — жити „мелкопоместним пахарем”, ідеал Шевченка — ідеал „козака”, якого протиставляв — „свінтопасам”. Мрія Куліша було потонути в соннім спокою затишного хутора („чудовий стан душі — нічого не бажати!”), мрія Шевченка — добра або зла доля, рай або хоч пекло, аби не валятися гнилою колодою по світі, або вегетувати як та „капуста головата”; не бути засудженим на всі страхіття насильства і безсило — „дивитись, плакать і мовчати”. Нема нічого дивного, що Куліш мусів напасті пізніше і на Шевченка, і на його ідеї. Люди ріжного духу — мусіли розійтися, хоч нібито їх едною їх спільні завдання, спільні ідеали молодості і пр.

Видавана в московській мові „Кіевская Мысль” так описувала одну сцену в переддень відбуття військового українського зізду в Київі в 1917 р.:

„Сильно гудів з дзвіниці Софійського собору дзвін „Рафаїл”... Уся площа, яка вже потопала в смерку вечера, представляла незвиклий вигляд. Десятки тисяч народу заповнили її... У самого памятника Хмельницького відслужено молебен. Український полк гетьмана Богдана, як одна людина, впав на коліна. Стала на коліна й товпа. У сутінку блискала щетина стальних багнетів над головами вояків на вколішках... Пристрасні промови... — Брати-українці! Присягнемож... — Присягаємо! — Гучно підвелися на ноги... Команда, гучно стало переходити вояцтво... Полилася пісня: ... „докажем, що ми браття, козацького роду!” На темнім небі засвітились великі ясні зорі. Виразно відбивався темною бронзовою глибою Богдан на коні з піднесеною булавою... І зда-

валося, що тисячолітні київські вулиці смутно згадують якийсь давній-давній сон”...

Було це 1917 р., за Винниченка, Грушевського і пр. Але коли вже Директорія увійшла, в грудні 1918, до Києва, — „я — пише Винниченко — перед вступом поставив вимогу, щоб ніяких попів не було, інакше я ніякої участі в цій комедії не братиму. По довгих дебатах, мене запевнено що попів не буде... Але на Софійську площа їх нагнали з усіх церквів і монастирів, дзвонили дзвони, блашали ризи, маяли ікони і хоругви. Я дійсно не взяв в цьому участі”... З таким же обуренням правовірного марксиста нотує Винниченко, як перед тим, в квітні 1918, по звільненню Києва від червоних москалів, приїхав на Софійську площа С. Петлюра, „і давай з попами, з дзвонами, з усією декорацією... парадувати” („Відродження Нації”).

Що спільному духом мав цей учень Маркса, і пізніший союзник Мануїльського, з духом пробудженої з вікового сну нації. З тими дзвонями старої Софії, з побожно схиленою юрбою і вояцтвом, що хотіло довести, що й вони „козацького роду”, з багнетами зверненими проти Півночи, з грізно піднесеною булавою бронзового Богдана? Зійшлися разом елементи зовсім чужих духом стихій. Не дивно, що союз їх неприродний тріснув і розвівся, що Винниченко, Грушевський, і стільки інших, — відвернулися спиною і не хотіли згадувати того чудовсто сну, який вже згадували тисячлітні київські вулиці і міліони пробудженої нації. В тім, що національним зривом кермувала в великий мірі чужа йому духом інтелігентна соціалістична верхівка, — треба пояснити заломання того зриву. А здавалося цілі були однакові! Ідеал ніби той самий! І — люди одної крові! Та ріжного духу...

Конфлікт людей ріжного духу виводить в „Оргії“ Леся Українка. Співець Антей незалежний патріот Елади й еллінського мистецтва, — і Хилон його учень, танечниця Нериса, жінка, які готові продати свій хист римському завоювникові. На замір Хилона піти у римський хор панегіристів, — вибухає Антей:

Ти? Ти вступиш
у хор панегіристів? Тую зграю
запроданців злочинців проти хисту?
О, краще б ти навіки занімів... ніж так упасти!

Він забороняє і жінці, „хистом оргію панам скрашати”; воліє лишитися „без хліба і без

слави, та може не без чести". Приплачує цей свій погляд смертю, тамтіж — забуваючи на честь, ідуть „віддатися у руки ворогу, як мертві глина, з якої кожний виліпити що хоче". Знову — ніби люди, близькі, люди, що служать спільній музі. — але їх ріжкий дух рве їх спілку, здається нерозривні звязи, розлучуючи їх на завше... **Люди ріжного духу!**

Недурно, що Антей, герой української незалежності думки, коли авторка друкувала свою драматичну поему, українського змісту в римсько-еллінській одежі, — цей Антей став негативним символом „провінціональної вузькості", загумінковости, заважаючої мистецтву виплисти на широку воду — в журналі новочасних „панегіристів" всії гиді, нікчемності і прочого „сартризму", які каламутним потоком заливають „прогресивну" Францію і Європу (гл. „Арка").

Зовсім льотично, що якраз ці „панегіристи" виступили з „критикою", паплюженням „людини визвольного руху", людини революції національно... **Люди ріжного духу!** З одної сторони — людина фанатичної любові до своєго, люди чести, з другої — перекінчики „за шмат гнилої ковбаси", тут — борець за своє національне Я, там — лицарі конюнктури. Недурно ці останні, ідеологи „прогресивної", модерної голоти ХХ-го віку мусіли виступати і проти Ольжича, і проти О. Теліги, і проти Лесі Українки, і нарешті — проти Шевченка. **Люди ріжного духу зйтися не можуть!**

Запорізька приповідка казала: — „де пан швець, Січі кінець". Так буквально сталося з Задунайською Січю, коли отаман Гладкий, ставленник жонатих козаків, що жили на слободах і не хотіли козакувати, переважно панських втікачів, — піддався цареві Миколі I, проклятий за цю зраду козаками. Де збиряються люди ріжного духу, гурт розвалюється! Шевці і січовики — люди ріжного духу, хоч і згуртовані в одне товариство.

Взагалі, ці гурти, еквіпи, правлячі верстви, аристократії — були сильні, яких лучив твердими нитками спільний дух, спільне поняття

чести, того що личить, що не личить, спільні нахили характеру, спільні емоції, однакове реагування на світ і людей та їх вчинки, спільне поняття про добро і зло, шляхотне і плюгаве, — не „програма", не „ідея", а їх внутрішнє, довго й завзято коване молотом дисципліни і спільніх зусиль — внутрішнє „Я". Де цей дух віє — мішно і незалежно стоять ці гурти. Де цей дух меркне, або гаситься ворожим йому духом, дістає домішку чужого духу, — там ці гурти розкладаються і гинуть. Не програми, не ідеї тримають їх. Єднатися між собою мусять люди — як сказано в Евангелії — які не зовнішно (сказати по програмі), а в „серці, по духу, а не по букві" якогось закону, луцьаться разом (До Римлян 2, 29). Хтож „називається братом" (партійцем, сторонником якоїсь ідеї), лишається „лихоїмцем, злодієм, або балвохвальцем", лишається чужим духом, — того треба „ізвергнути з вашого середовища" (І до Коринтян 5, 11—13). Люди духу рабського і духу вільного — завше ворогуватимуть між собою (До Галатів 4, 29—31). Ворогуватимуть лицарі — з бабіями і „периноспалами"; Шевченки — з Кулішами; ці, що молилися Богові коло бронзового Богдана з багнетами в руці, — з Винниченками; Антей — з Хilonами; люди визвольного руху — з „сартристами" і панегіристами нового божища — голоти; січовики духом — з шевцями духом; люди віддані „серцем і духом", не по букві лиш — своїй думці та ідеалу, з „злодіями й балвохвальцями", що з моди чи для інтересу клянуться на букву якоїсь науки.

В наші часи, коли світ чим раз більше підпадає владі диявола, єднатися можуть і повинні між собою тільки люди одинакового духа, суверо перевідячи добір таких, і суверо відметаючи на бік всяку, чужу їм духом, нечесті. Без такого добору, не обєднається в спільнім зусилі ніколи і нація наша. Селекція людей одного духу — перший крок до обєднання нації почерез голови „крутійв, балвохвальців" і зрадників.

◆

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ДОПОМОГИ ВОЮЮЧІЙ УКРАЇНІ

◆

Відділ УПА Ком. Бурлаки під час відпочинку. Весна 1947 р.

Новоприбулі вояки УПА розповідають . . .

І знову дві групи УПА прибули до Баварії. В ночі з 19 на 20 липня 1949 р. прибула одна група, кілька днів пізніше — друга. Під час їхнього рейду через Польщу та Чехословаччину вони мали кілька сутичок. Перша група мала втрати. В бою з чесько-большевицькими заставами згинув стрілець Стріла. Розмовляємо з командиром цієї групи і стрільцями. Їхні оповідання про стан на Рідних Землях, Польщі і Чехословаччині підтверджують інформації, які ми вже юголосили. Переходимо до інформацій, які відносяться до часу їх побуту на Рідних Землях.

1. Де під сучасну пору діє УПА?

Терен діяння УПА подати не легко, його можна тільки описати. Це тому, що спосіб, чи методи діяння УПА є різні, залежно від обставин і від терену. Коли говоримо про терен

діяння УПА, то мусимо перш-за-все пам'ятати про відносини в большевицько-московській поліційній системі і в звязку з тим про суспільно-політичні відносини в окремих областях України, а навіть цілого ССР. Коли я Вам скажу, напримір, що УПА діє сьогодні в Москві, чи в Казахстані, то Вам це видаватиметься фантазією. І не тільки Вам, а тим часом в цій же Москві, появлялися летючки УПА, значить хтось їх там розкидав, чи розліплював. Знову, з Казахстану цієї зими ми одержали листівку, в якій стояло чорне на білому: „Тримайтесь, хлопці, і бийте большевицького гада. Ми тут тримаємося з думкою про вас. Кохись ми боялися висилки на Казахстан, але тепер бачимо, що і тут можемо працювати для визволення України. Наші сусіди казахи ненавидять большевиків з національних і релігійних причин. Вони знають про боротьбу УПА і тому українців люблять і їм помагають. Тепер для нас ні-

чого немає вже страшного". Лист кінчається привітом: „Слава Україні!" Отже, немає сумніву, що тереном дій для ідей УПА є цілий ССР і вони всюди знаходять пригожий ґрунт.

З цього погляду годі тереном дій УПА називати тільки ці області, де діє збройно-політичне підпілля. Воно діє там, де теренові умовини на це дозволяють. Збройно-політичне підпілля, яке є, само по собі, активним рухом спротиву проти російсько-большевицької системи насилення, самим своїм існуванням скріплює пасивний спротив народів ССР. Можу Вас запевнити, що в цілому ССР відомо про дії УПА і про неї, навіть в дуже віддалених від України юластих, кружляють, до певної міри, легенди. Було б однаке помилкою думати, що УПА не організує цього пасивного руху спротиву. З різних причин люди УПА перебувають, сьогодні, в різних місцевостях ССР. На Україні є вони в Одесі, на Криворіжчині, Дніпропетровщині, в Харкові і Донбасі. Вони мають там конкретні завдання і в міру можливості їх виконують. Таким чином, дії активного і пасивного спротиву мають свій окремий поділ і свої окремі функції. Вони нераз схрещують свої дії, або йдуть поруч себе і взаємно себе доповнюють, а нераз діють окремо, зовсім незалежно від себе.

В усій цій системі дуже важливу роль відіграє належна організація звязку. Треба сказати, що Головне командування УПА зуміло розпрацювати справно діючу систему звязків збройно - політичного підпілля з окремими людьми, чи групами розкиненими по всій Україні. Система ця охоплює різні можливості, про які було б передчасно тепер говорити. Можу, однаке, сказати, що за два роки існування зреформованого осередку пропаганди УПА, що, між іншим, видає і друковану пропагандивну літературу, яку люди транспортують і поширяють по всьому ССР, осередок пропаганди і цілий пропагандивний апарат не мав поважніших втрат, які могли би загальмувати його роботу. Большиники поставили на ноги весь свій поліційний апарат, щоби викрити осередок і довідатися про всі методи розповсюдження пропагандивної літератури, але досі, однаке, це не дало їм бажаного висліду. Цим можна пояснити, що листівки УПА появляються в різних місцевостях України і всього ССР. Листівки друкуються на українській і росій-

ській мовах. Вони є, звичайно, короткі змістом, цього вимагає від них техніка (гутенбергівка), а майже завжди за зміст говорить рисунок (дереворит). Наприклад листівка УПА, звернена до інвалідів „вітчизняної" війни складається з рисунку, що показує їхнє жалюгідне становище (інваліди без рук і ніг, але й без протез, просять милостині на вулицях міст) і короткого змісту, який ядерно показує причини такого стану і вказує вихід з нього. В архівах УПА мені доводилось бачити таку інвалідську листівку, на якій фіолетним чорнилом було написано: „Спасибі вам, хлонці, що заступаєте за нас, беззахідних". Це не один, зрештою, доказ відгомону пропаганди УПА.

2. Чи можете сказати щось більше про дії тієї частини УПА, яку називаєте збройно-політичним підпіллям?

В історії УПА виразно відрізняються два періоди. В першому періоді, що тривав за часів німецької окупації і до славнозвісної большевицької блокади на переломі 1945—46 року за большевицької окупації існували т. зв. „Упівські республіки", тобто терени, що були всеціло опановані УПА. Наприклад: „Гуцульська Республіка", „Чорний Ліс", „Волинська Січ на Ковельщині", тощо. В українських землях за лінією Керзона такий стан притривав до початку 1947 року. В умовинах існування „Упівських республік" могли діяти великі загони УПА, силою курінія, або сотні з легкою і важкою зброєю. В другому періоді Головне командування УПА звернуло основну увагу на політично - пропагандивну боротьбу, ведену малими відділами і підвідділами УПА, що мали бути прикріплі до певних теренів, де мали свої бази (магазини харчів, зброї, одягу і ліків) і повинні були перебувати в постійних рейдах. Хочу підкреслити, що реорганізація великих загонів і куренів на дрібні відділи й підвідділи УПА, що одержали свою нумерацію і назви (напр. підвідділи „95", „96" і т. д. в українських землях за лінією Керзона), своїх командирів і звязки до закріплених за ними теренів, відбулася ще в 1945 р. перед блокадою. Це було причиною, що блокада не дала тих вислідів, яких большиники від неї чекали. Ще перед ударом переважаючих сил, загони УПА розсипалася на дрібні відділи і підвідділи

ї відійшли з звязками до своїх теренів. Більшевицький наступ вдарив в порожнечу.

Основною вимогою тактики УПА під сучасну пору є оперування якнайменшими групами, при рівночасному охоплюванні своїми діями якнайбільшого терену. Така тактика уможливила збройним відділам еластичність в дії, робить їх невловими для більшевицьких гарнізонів і уможливлює дію на широких просторах. Отже, такі відділи УПА перебувають в постійних рейдах по знаних собі маршрутах і звязках, і не зважаючи на великий чисельний склад, тримають в напружені більшевицькі гарнізони і виконують поставлені завдання.

Головне завдання таких відділів: пропагандивна акція, яку вони ведуть під час своїх рейдів своєю появою, гутірками, вічами і пропагандивною літературою; низчення поліційно-терористичних точок опору ворога, визволювання вязнів і депортованих, акції саботажу, напр. під час голоду дуже популярне розбирання харчевих магазинів і роздача харчів голодуючим. Існують окремі підвідділи „месників”, які спеціалізуються в атентатах на найбільш зненавиджених представників окупаційного режиму й визначних „апартчиків”. Традиційно вони навязують до курення „Месників”, що існував до 1946 року. Зброя месників бе по найбільш вразливих місцях совєтського режиму, бо ліквідує найактивніших і найгрізніших представників московської окупаційної влади на Україні. З руки „месників” згинув, напр., в Тяжеві коло Станиславова керівник широко-закроеної блокади проти УПА ген. полк. військ МВД Москаленко разом зі своїм штабом. Колишній старший лейтенант совєтської армії Таран командував групою „месників”, яка складалася виключно з колишніх старшин і бійців совєтської армії і вона мала незвичайний успіх. Знання мови, відносин в середовищі окупанта, винахідчивість і очайдущність окремих бійців уможливила їм переведення найважчих завдань. Таких груп було більше. Такі групи заходили в мундурах більшевицьких старшин до установи або ресторану і перебували там так довго, доки не зявилася бажана особа, на якій виконували атентат, викинували стрілянину й безслідно зникали. Серед цих груп визначились також жінки. Ось нещодавно в одному з районових міст зліквідовано провід місцевого МГБ. Атентатчиком

була дніпропетровка Тамара, що довший час з доручення УПА перебувала в товаристві цих більшевицьких вельмож. Нажаль вона згинула під час виконування цього атентату.

3. Як в тих умовах можуть працювати керівні осередки УПА?

Основна праця керівних штабів визвольного руху, вищих і нижчих команд УПА, пропагандивних осередків, шпиталів, аптек і т. д. ведеться в спеціально зроблених приміщеннях під землею. Ці криївки будуються і удержуються в найбільшій тайні і про них знають лише ті, що в них перебувають. Кожне приміщення під землею побудоване за іншим зразком. Криївки будуються так, щоби всі забезпечували вигідний спосіб прожитку і давали відповідні умовини для праці. В цих криївках находитися властиве керівництво підпільно-збройною боротьбою, тут випрацьовуються плани широко-закроеної дії проти ССР, тут виконується основна частина підпільної праці, друкується підпільна література, виготовляється потрібні документи для курерів і звязкових, тут містяться канцелярії, друкарні, шпиталі, аптеки, магазини, тощо.

В конструкції криївок повстанці дуже винахідчиві й через те вони мають дуже різні форми і вигляд. Завжди вони мусять відповідати трьом основним вимогам: безпеці, гігієні побуту й гігієні праці. Про багацтво форм конструкцій хай свідчить факт, що під час вишколу МГБ-истів, спеціалістів по шуканню криївок в Станиславові, 1948 року, інструктори подали курсантам 76 різних, знаних їм конструкцій криївок. Це, розуміється, криївки, які їм досі вдалось відкрити.

Описи криївок появлялися дуже часто в більшевицькій пресі. Напр. опис підземного шпиталя УПА, з його операційною залею, аптекою, залями для хворих, вентиляцією, кухнею тощо, був поданий у польських часописах і за ними передруковані і в заграницій пресі. Щоби краще уявити собі таку криївку, подаю один взірець конструкції криївки, який вже відомий ворогові.

Криїва поміщалася в горбі над досить глибокою річкою. Горб був покритий лісом. Криївку збудовано шляхом дуже впертої праці від річки. Зразу викопано печеру, в якій могла вміститися одна людина. З часом її поширило

до цього, що людина могла стояти на цілій зрист. Викопувану землю викидувало в річку. З часом печера шляхом впертої праці пішлирювала в горб. Коли криївка була готова, то вона мала 6 приміщень висотою два й пів метра: магазин 2 х 4 метри, спальня 2 х 4 м., кухня 2 х 3 м., канцелярія 2,5 х 3 м., цикlostилеве звено 2 х 3 м. й кльозет з відпливом в річку. Всі кімнати були получені коридорами, якими можна було вигідно пройти. Кімнати й коридори мали стіни з досшок, вибиті білим папером. Вхід до криївки був від ріки. До входу треба було підіхати човном і поруч корча влазити до добре замаскованої печери. Запасовий вхід був проведений під землею у ліс. Коло входу й виходу до криївки були заложені міни. На випадок віднайдення криївки ворогом, загата висаджувала міни, щоби зчинити серед всрого паніку, або недозволити їйому розкопувати криївку. В цей спосіб загата могла придергати ворога до носії й під покровом ночі, або таки серед дня, пробиватися з оточення. Приміщення освітлювалось карбітовими лампками, чого, однаке, не треба вважати за правило, бо багато криївок мало нафтovе, свічкове освітлювання, були криївки з денним освітлюванням чи навіть електричним. Варили ніччю, влітку в кухні на дровах, зимою на спиртових кухонках, бо сажа осідала на снігу, який також топився, і це могло зрадити місце криївки. Вентиляція кожної залі була повністю забезпеченa шілинами, що проходили назовні. В цій криївці поміщався пропагандивний осередок одної з округ УПА. Будова цієї криївки зайняла 3 місяці часу, але пізніше криївки на дві кімнати будували вже впродовж одного тижня. Криївка, що я її описав, не була вершком криївкарської техніки. Це був, так би мовити, модель 44. 45. рр. Новіші моделі визначалися, як напр., шпиталь на Хрещатій, куди більшою винайдчивістю, не говорячи вже про шпиталь в Труханові, повіт Стрий, що визначався скінченим комфортом який до краю вразив большевиків, коли вони ним заволоділи. Цим шпиталем командував жid, лікар УПА, Кум. Він застосував у влаштуванні цього шпиталя всю техніку, яку в будові криївок розвинули жidi під час нацистського переслідування. Думаю, що про криївки УПА буде колись обширна література.

4. Чи можна знати, друже Командире, як Ви провели останні місяці свого побуту на рідних землях?

Зиму 1948—49 року я провів у криївці. Наша криївка була положена в терені мало опанованому большевиками й ми провели зиму відносно спокійно. Навесну большевики розпочали велику акцію проти українського населення. В місяці березні цього року большевики вивозили українців на Казахстан і Сибір, головно з Волинських районів. Це була велика акція депортації після памятних днів жовтня 1947 р. Населення масово ухилялось від вивозів, поступаючи згідно з вказівками інструкції, виданої командуванням УПА. В Польщі ця акція покривалась з большевицькими акціями проти польського підпілля, проти українців, що живуть в Польщі та проти дезертирів з совітської армії, яких на польських теренах має бути дуже багато. З огляду на те, що в Польщі відбувалися арештування, мені доручено звязатися зі стрільцями УПА, що перебували по польських містах, і перевести їх до Баварії. Доручення мені вдалося виконати, хоч воно не належало до легких. При переході Чехословаччини, як знаєте, ми втратили одного чоловіка. Стрілець Стріла, що влав в бою з ворогом — це селянський син з Підляшшя. В УПА був від 1943 року.

5. Чи можете сказати нам, як проходить день українського повстанця в криївці?

Тут треба відрізняти два періоди. Зимовий період — це час підготовки й перевищую кадрів, і літній період — час ударних акцій. Зимовою порою українські повстанці майже цілком перебувають в криївках, і тільки незначна їх частина виконує різні доручення поза ними. Час побуту в криївці, як це я вже сказав, використовується на вишкіл і підготовку для нових завдань. Зокрема великий натиск кладеться на політичну й освідомну роботу. Командування УПА старається через свій апарат виховників, щоб кожний стрілець УПА був політично освіченим пропагандистом національно-визвольної революції. Стрільців інформується докладно про міжнародне положення, про мету національно-визвольної боротьби, про рушійні ідеї тієї боротьби та про спільніків у цій боротьбі, тобто інші поневолені на-

роди Сходу. Ми хочемо, щоби кожний стрілець в реїді був пропагандистом і вмів вийти з кожної ситуації. Він повинен уміти пропагувати ідеї, за які бореться, і повинен уміти протидіяти ворожій пропаганді. Це його зброя в боротьбі. Очевидно, чим я не хочу сказати, що не звертається уваги на військовий вишкіл, на опанування стрілецької зброї, на власну партизанську тактику, або на тактику ворога в поборюванні партизанки. Це все проходить зимовою порою під час перевищколу. Вишкіл доповнюється читанням книжок у вільні хвилини її лекціями Української історії, географії а рідше геополітики й лекціями з історії Української літератури. Треба сказати, що криївкарські бібліотеки мають багато передвоєнних книжок і журналів, які там вже належать до рідкосних на поверхні землі. Стрільці, що перебули кілька „семестрів” у криївках, є прекрасними пропагандистами, їх не рідко буває, що знають різних українських письменників і публіцистів до тої міри, що твори їх можуть цитувати з пам'яті.

В криївках дотримуються військового режиму в порядку дня. Зимою встають, звичайно, о сьомій. Після приведення спальні до порядку й сніданку, починаються лекції, або інші заняття, що тривають до обіду. Після обіду двохгодинний відпочинок, а після нього знову заняття до наказу. Після наказу — вільне.

В багатьох криївках є радіоапарати, якими слухають заграницяні радіостанції. В цьому місці муши подякувати дирекціям німецьких радіостанцій за ті концерти української музики, виконані силами українських переселенців, які вдалось нам почути. Вони нам справили велику приемність. Дуже радо стрільці слухають авдиції з Бермюнстен (Швейцарія). Зате велике розчаровання спровали нам авдиції „Голосу Америки” й „Британської ББС”. Зпочатку ми регулярно слухали ці авдиції, сподіючись довідатись щось цікавого з першого джерела. В цьому місці треба додати, що майже кожний наш осередок пропаганди видає друковані або цикlostилеві „Радіовісти”, „Щоденні Вісти”, „Інформативні Вісти” й як вони там називаються, що передруковують вістки з чужих радіостанцій. Вістки з „Голосу Америки” або „ББС” були такі проросійські, що не треба було мучитись, щоб їх передруковувати. Вистарчало цілком, щоб населення

слухало Київа, Львова або Москви, причому большевики не соромились свої вістки подавати в українській мові, коли „Голос Америки” або „ББС” знали тільки російську і польську мови. Авдиція про Шевченка з „Гол. Амер” до цієї міри обурила стрільців, що вони казали: „Такої штуки не втяв би навіть Київ чи Москва”. І дійсно, в роковини смерті Шевченка Київ надавав прекрасні авдиції українською мовою. Найкращі рецитатори проказували вірші поета, найкращі співаки співали пісні з його творів. В цей час „Голос Америки” здобувся на пропагандивну агітку російською мовою про російсько-українського селянського поета. Чи панове з „Голосу Америки” не розуміють того, що, наприклад, возвеличування Петра І-ого, отого попередника Сталіна і одного з найбільших сатрапів світу, це визов під адресою всіх свободних народів сходу, а не конструктивна пропаганда ідей західного світу.

Неможна в цьому місці не сказати, що в криївках дуже часто співають пісні. Українці — це співучий народ, і культ пісні не змирає за жодних умов. Але в криївках не тільки співають пісні, але і їх складають. До сіл різних власних поетів добираються нові мелодії. Цікаво, що ця праця проходить здебільша колективно, під час дозвілля. Різні заслівувачі пропонують нових мелодій, які зараз же поправляються іншими учасниками. В результаті постає нова пісня, не завжди оригінальна, але завжди боєва і темпераментна. Коли пісня сприйметься в криївці, вона на весну пошириться по всій Україні. Дуже часто співають пісні з так би мовити „замаскованим” революційним змістом. Тільки втамничени знають, що такий зміст означає. Пісень цих співають, сьогодні, на Україні, в Казахстані й Сибірі. В піснях УПА виспівується життя в УПА з усіх сторін і не буде пересади, коли скажемо, що в цих піснях є вся історія УПА. Це лірична історія нації боротьби.

Навесну все оживає. З відновленням природи відновлюють свою діяльність відділи УПА. Вони виконують завдання, які їм іхні провідники опрацювали в час зими. Курери і звязкові виїжджають в свою далеку дорогу. Осередки висилають літературу, що її приготовили в час зими. Відділи з'являються на поверхні землі і виринають там, де їх найменше сподіваються. „Месники” затроюють життя большевицьким

вельможам. Відголоси цих подій котяться широкою хвилею по полях і степах України і відлітає у населення страх перед большевицькими окупантами. І народ бачить, що завжди є ще такі, яких навіть наймішніший терор ворога не може заставити припинити свою дію. Народ наочно переконується, що терор, як і все на світі, має свої межі. Ми свідомі того, що вістки які кружляють про УПА нераз перебільшують окремі факти чи випадки. Ми знаємо, що те, що сталося десь на Волині, в Київщині чи Полтавщині дістає цілком інше перебільшене насвітлення. Ці перебільшення поширюються теж за кордоном, де говориться про сотні тисяч повстанців і широкі терени ними опановані, фронтові бої, танкові й летунські зідання. Насправді цього немає. Збройно-політична боротьба УПА ведеться в тих формах, про які я тут дещо сказав, і є сотні тисяч українців, що співчують цій боротьбі та її чинно підтримують. Коли б не було цієї всебічної підтримки населення, УПА не могла б проіснувати 4 роки після закінчення другої світової війни, не могла б діяти і розвиватись, підкреплюючи розвиватись, підпільна збройно-політична боротьба українського народу за своє визволення.

На закінчення я хочу сказати: УПА, навіть у цій новій формі, що я пробував вам накреслити, діє в одностроях з певними відзнаками су-

веренності, з українським тризубом на чолі. Однострої УПА мають свою усталену форму. Накриття голови — це т. зв. „петлюрівка” з розрізом т. зв. „мазепинки” на долішньому отоці. На однострої носиться відзнаки. Зброя при однострої обовязкова. Так ми пройшли через Польщу й Чехословаччину, такими нас бачили по дорозі поляки й чехи. Тільки для диверсійних акцій в Краю вживається цивільного в branня або большевицьких одностроїв. Залюбки вживається в краю МГБ-стських одностроїв і треба признати, що це маскування дуже часто допомагає нищити оцих заклятих ворогів українського народу. Було б однаке помилкою думати, що всі МГБ-исти є закляті вороги українського підпілля. Революціонізація охопила й дальше охопляє щораз ширші круги совєтського державного апарату. Вона охопила також і „меч революції”. Цей меч по-мітно починає іржавіти. На українських землях є багато „чинів” МГБ і МВД, спеціально в кордонній охороні, що також служать українському підпіллю. Часом це буває з ідейних мотивів, часом з шкурних, деколи зі страху перед відплатними акціями УПА. Це є одним з показчиків проникнення революційних ідей в совітський державний апарат і його розхитання. Є також інші показчики цього революційного процесу, але про це вже іншим разом.

Комінформ, ССР і Балкані

Комінформ був задуманий і здійснений Росією як політичний інструмент внутрішнього опанування країн, що попали в сферу сателітів ССР. Місцем осідку Комінтерну було обрано Белград—столицю Югославії. В Белграді апарат „комуністичної інформації”—бюро Комінформу сягало 500 чоловік. Москва з Комінформом чула себе в Белграді так добре, „по домашньому”, як в Києві. Аж раптом прийшлося протягом кількох днів забрати з Белграду секретаріят Комінформу, перенести газету Комінформу і увесь апарат його в інше місце, бо в Белграді... „політична поліція Тіто

дійшла до такого нечуваного в братніх відносинах комуністичних партій діла, як догляд за діяльністю і побутом братів-комуністів з Москвою”, як про це пише постансва Політбюро Всесоюзної комуністичної партії в Кремлі, нарікаючи на некомуністичне поступовання Тіто і комуністичної партії Югославії.

Що ж трапилось такого, що довело до такого драстичного порушення ідилії Москви і Белграду? Московська шептана пропаганда вже встигла пустити в обіг дезорієнтуочу по-голлеску для задурення людей про те, що це мовів є несуттєве непорозуміння двох амбіціо-

нерів — Сталіна і Тіто, що в „решті все в порядку”, що це „двоє коханців хвиливо посердились” і т. д.

Насправді справа є в ґрунті серйозною і в повсесінніх подіях одною з найповажніших.

Комінформ через вісім сателітних комуністичних партій в державах советської сфери здійснює внутрішній розклад соціальної організації цих країн („поділяй і володій!”), аби в той спосіб промостили шляхи до цілковитого опанування Росією цих працьорів і країн. Однак здійснення цього пляну, в своїх інтенціях і методах старого як світ, не відбувається гладко і безперешкодно. В Комінформі заінтували розколини, які поважно перекреслили багато з плятнів Росії.

Таким найбільшим виломом в Комінформі є голосна справа конфлікту тітовської Югославії з Москвою. З постанов Комінформу і Політбюро ВКП(б) та доповіді секретаря комуністичної партії Югославії Каделя на пленумі Комінформу справа представляється так, ніби то Тіто і комуністична партія Югославії вчинили такі „прогріхи”:

а) Відступили від комуністичного вчення Маркса-Леніна, затамували в Югославії поглиблення класової боротьби і зрезигнували із колективізації сільського господарства, як єдино правильного шляху до комунізму,

б) Поставили комуністичну партію Югославії творенням народного фронту, який обєднує широкі народні елементи, з дрібно-буржуазними включно, в становище, в якому є загроженням само існування комуністичної партії через роздрібнення її в народному фронті.

Отже Тіто і комуністична партія Югославії, за оцінкою комінфору і Політбюра ВКП(б) зрадили комунізм, ведуть лінію на ліквідацію компартії і перероджуються в дрібнобуржуазних... „націоналістів”.

Коли з цього ортодоксального комуністичного жаргону перекласти на всім зрозумілу мову, то справа представляється так:

Югославія є багатонаціональною країною, що складається з сербів (до 45%), хорватів, словенців і інших дрібніших народів, які посідають відрубні терени, мають окремі культури, відмінні соціальні форми буття, мову, віру. Серби православні, хорвати католики, серед словенців багато мусульман. Всі ці фактори єдинство і спаяність поверсайської Юго-

славії гостро підмінували і перед 1940 роком Югославія, як королівство, далеко не була країною політичної ідилії, як прикладом Швеція чи Данія — однонаціональні держави. В час війни національні сепаратизми в Югославії (хорвати, словенці) дуже поважно заважили на поразці Югославії.

Комунастична партія Югославії на базі **соціяльного** обєднання різнонаціонального складу держави перевела ліквідацію земельної посіlosti великих власників і церков. Конфіската охопила 1,7 міліонів га, з яких до 450 тисяч га передано малоземельним селянам, **400 тисяч гектарів передано 60 тисячам колоністам-легіонерам** і понад 800 тисяч гектарів обернено в державні господарства.

Таким чином в висліді земельної реформи вся майже конфікована земля великих власників опинилася в руках **сербів** або в вигляді державних господарств або безпосередньої сербської колонізації легіонерами (аналогія з польським „осадництвом на кресах всходніх”) і в руки селян попала лише четверта частина землі.

На зовні виглядає, що конфіската земель охопила однаково і католицьку (хорватську) церкву і православну (себрську), і великих власників сербів і хорватів чи там словенців, але на справді після розподілу вся майже земля **опинилася в руках сербів** — чи то в вигляді „осадників” — легіонерів, переважно сербів, на хорватських землях.

Такої науки з допомогою **соціальоні демагогії** досягти **націонал-імперіалістичних цілей** Тіто і югославські комуністи дуже добре навчилися у Москви і такої радикальної спроби ліквідації підставових зasad національних сепаратизмів через земельну реформу ніякий інший режим, зокрема королівський, в Югославії, крім комуністичного, не міг би перевести.

Але дальша „соціалізація” сільського господарства в Югославії вже зачепила б **соціально і сербського і хорватського хлібороба**. Зачеплення сербського хлібороба підорвало б масову, матеріальну силу сербського імперіалізму. (Пригадаймо повстання селян в Тамбовській губернії під проводом Антонова в Росії в 1920 роках.) Одночасово зачеплення **хорватського хлібороба** активізувало б масовий хорватський сепаратизм, матеріально умасовило б його. В висліді такої опівдії цих

факторів комуністична Югославія мусіла б розвалюватись, або Тіто і комуністична партія Югославії з конечності мусіли б спертися на сторонні сили „дружньої компартії” Москви, щоб утриматись при владі, бо опertia всередині не було б.

Тіто і компартія вибрали шлях опertia на внутрішні сили. Вони передусім не зачіпали масової селянської бази і полишили хліборобам максимум земельного посідання до 30-35 гектарів на родину, що на югославські умови малоземельності є високою нормою (пригадаймо, що на Україні розкуркулювали селян з 5-10 гектарами земельного посідання). Найважніше ж, що Тіто відмовився переводити **колективізацію** сільського господарства, обмежившись до протегування селянської кооперації, як, мов би, фази, яка за вченням Леніна „є стовбовою дорогою до комунізму”, як це твердив секретар югославської компартії Кафдель. Але обидві сторони — і Тіто і Сталін прекрасно розуміють, що селянська кооперація це ще далеко не „соціалізм”, не комунізм і чи веде кооперація до комунізму, як це твердив Ленін, по меншій мірі дискусійно і що бавлення в ці „теоретичні марксівські теорії” є взаємним... сказати попросту „очковтираним”.

Таку лінію „через кооперацію до комунізму” Тіто зайняв і у всіх інших галузях соціального життя.

Сенс цієї політики —— найти органічне опertia для режиму всередині країни, а не на московських багнетах і НКВД. Цієї сепарації Москва не може стерпіти, а тому Тіто обявлено „відступником від марксизмо-ленінізму”, якого ортодоксальні югославські комуністи постановою комінформу і ЦК ВКП(б) закликаються скинути.

Систему народнього фронту, якої Тіто наочився у того ж Кремля, Тіто повернув прѣсти Кремля. До дії пори, поки Тіто прийшов до влади, він спирається на комуністичну партію, яка й стала осередком народнього фронту. Коли ж він отримував владу, то протиставлення комуністичній партії іншим соціально-політичним тенденціям, зокрема селянським, повинно було б невідкладно привести до важких внутрішніх загострень, в яких „ортодоксальна” на московський взірець компартія в країні переважно хліборобській, мала б дуже слабі внутрішні позиції і з конечності мусіла б зпер-

тись на „дружню” чи „братью” допомогу Москви проти власної, передусім селянсько-хліборобської, стихії. Відціля перед Тітом стала проблема або спертись всередині країни на „дрібно-буржуазний (за висловом ухвали комінформу) югославський народний фронт”, або володіти країною на основі „комуністичної ортодоксії московського рецепту” за допомогою московських же багнетів і за їх охороною.

Тіто вибрав перший шлях, а тому Кремлем напіятнований „ліквідатором комуністичної партії через розтворення її в дрібно-буржуазному народному фронті”. Пригадаймо собі аналогію з Українською комуністичною партією часів 1920 років, якій в ті часи не вистачило політичного розуміння очолити чи приєднатись до українського народного фронту проти Москви.

Тіто хоче, щоби в Белграді теж було „сонечко”, не лише місяць, який світить відблиском „великого сонця” з Москви. В міру своїх здатностей він це здійснює.

Поразка Маркоса і заломання грецької авантюри, це відгук і вислід постави Тіто і Югославії, намагання комуністичної Болгарії звійти в федерацію з Белградом, яке було різким окликом обірване з Москви: „нє смѣть”, глибшим ксрінням і інтенціями було відрухом Болгарії вискочити з недалекої перспективи стати Х-союзною республікою в сузірї СССР, фактичний „опортунізм на практиці” в комунізації Угорщини теж є вислідом виліву вилому Югославії з комінформівського єдиного фронту.

Після війни 1941-45 років в Югославії і на Балканах конфлікт Белграду і Москви є найсерйознішою поразкою Москви в європейській політиці.

Цей факт практично вперше перекресює всю концепцію „Москви як світового центру комуністичних держав-областей”. Постанова Політбюро в одній маленький деталі це признає, коли сбурюється „про ганебну поведінку недостойну братнього відношення компартій, коли в Белграді за московськими комуністами доглядає югославська комуністична ж політична поліція”. Автори цієї постанови з очевидної злости самоосмішуються: „А яка ж політична поліція в Белграді має доглядати? Московська?” Самозрозуміло так, як у Варшаві, Букарешті, Софії то що. Про це думають і

роблять, але не говорять. А московське політбюро зі злости, не пануючи над собою, бовкнуло: „Тіто був би добрий комуніст, коли б в Белграді за сербами доглядала московська політична поліція”.

Конфлікт Тіто і Югославії з Москвою підкреслює одночасово намагання югославської

правлячої комуністичної олігархії усамостійнитись, що особливо нагадно її відрізняє від таких „культурних країн”, якими є Польща, чи Чехословаччина, комуністичні партії яких стали без жодного спротиву звичайними сателітно—агентурними експонентами Москви.

М. Ол—ів.

За зовнішню пресову діяльність СУМА

Українська еміграція на терені Злуч. Держав Америки має перед собою великі завдання супроти воюючої Батьківщини і усього неоколоніального і незайнятого більшевицькою Москвою світу. Щодня утворюються нові проблеми, повстають нові питання, пекучі вимоги, звязані з тими սեսչակամ. Всі вони мусять бути в якийсь спосіб розвязані і зреалізовані.

Одним з головних засобів ведення суспільно-політичної дії є преса, яка має давати стало відповідь на всі ті питання, з думкою, що вона має служити для широких кіл громадянства, а не навпаки. Тому українська вільна преса повинна бути натхнена життям, виповнена загально-українською проблематикою, виявленою вловні та ясно.

Тут, за океаном, в ЗДА, українська преса, особливіс повинна шукати якнайтініших звязків з Краєм, подавати широким масам образ тамтешньої, праєдивсї, живсї дійсності під час війни і по ній. Треба висвітлювати не лише окремі фрагменти України: спротив і бої проти окупанта, короткі вістки радієві і пресові, бо це дуже звужене і далеко неповне поняття правдивої дійсності. Але треба крім того поширювати ідеологічне претендування і прозроблення політичних перспектив визвольницької політики, висвітлювати всебічно ідеї і програму самостійницько-ідеологічного руху, бо Україна без того — це дуже звужене і далеко неповне поняття, що вловні не поєднає еміграцію духовно і морально з Краєм і краєвю борствю. Тоді може виробитися поняття що визволна боротьба України — це лише սեսչակամ збройних ізоляціоністських сесів, ведених на власну руку окремими тургали людей, чи евентуально наслідок стихійного несвдовслення пануючим режімом.

Йдеться про Україну, що існує і проявляється всюди. Це український народ на своїй Батьківщині і розсіаний по цілій земній кулі — однаке ввесь свідомий свого призначення, який всупереч всіляким ворожим силам змагає до своєї національної волі. Під час цієї боротьби він висуває конструктивні ідеї та нові концепції, що без сумніву можуть заважити на долі інших поневолених народів.

Тому на пресі тяжить передусім обовязок супроти проспітої української крові, обовязок всебічно висвітлити і широкому світові подати ю відома минулі й теперішні змагання свого народу, що ведуться за елементарні людські вартості: життя і волю! Право на них незаперечне. Змагання за них — святе. Обовязок писати про нього — невідкладний. Замовчати це змагання — очевидний злочин.

Так підходить до завдань української преси Спілка Української Молоді Америки.

Ми розуміємо важу хвилини і вимогу сучасності. Ми хочемо показати нашим братам в Америці і чужинцям правдивий образ української дійсності під окупантем, як український народ своїми руками зводить будівлі в різних частинах ССР, але не для нас. Ми хочемо показати їх, як нас українців „обеднують”, „в одній церкві”, в „одній державі”, — але не нашими руками, не за нашим бажанням, не для нашої користі. Ми хочемо і повинні показати: в цифрах, документах і фактах, як нас денационалізують, переселяють, населяють, заселяють, депатріюють, рофстрілюють, катують „найбільш демократичними” способами. Коротко кажучи: ми повинні і хотімо показати світові все... що... тільки... можливе про Воючу Україну. Про підземну українську державу,

Вимарш Сумівців на площа з прапорами для піднесення їх на шогли. Сумівці в передньому ряді—колишні бійці УПА з рейдутою частини, що прибула до Німеччини в 1947-1948 році. Світлина з українського табору в Новому Ульмі — Німеччина

про її уряд, про її військо, про мільйони селян, робітників, інтелігентів, урядників, священиків, лікарів, розумових і фізичних працівників — українців, що своєю працею, потом і кровю цю державу підносять, її підтримують, де б це в світі не було.

Про цю Україну знають до певної міри і чужинці, одні менше, другі більше. Про неї і пишуть: одні з ненавистю, другі прихильно і з вірою в перемогу нашої справедливої справи. Читач, український чи чужинецький, зовсім справедливо вимагає тому, дати вичерпний, правдивий образ української дійсності, але не замовчаний, неясний, затертий, до того, відповідно наслідкований ворожою, чи неприхильністю нам пропагандою.

Однаке СУМА є це молодою організацією. Вона також не розпоряджає ще великими матеріальними засобами і вишколеними кадрами відповідних людей.

Отже, що б цей великий задум, пропаганди української дійсності, можна зреалізувати, потрібно всебічної підтримки широких кіл громадянства, молоді і фахових сил. Ми не хочемо входити в колізію з існуючими пресовими органами, не хочемо суперечити їхньому завданню. а лише бажаємо довести до ще більшої, посиленої над висвітленням української справи, діяльності. Тому перш за все кличемо всю охочу молодь, що вже пресбуває своїх сил на полі журналістики, далі всіх бажаючих проявляти себе і служити цій великій справі своєю охотою, зацікавленням, своїм знанням і хистом голоситися і включатися в діяльність Відділу Преси СУМА!

Тут, при допомозі старших, досвідчених, фахових сил, наша молодь зможе осягнути позитивні вартості знання журналістичного діла і рівночасно задокументувати це свою діяльністю. Цим ми покажемо всю свою живучість і зацікавлення тепер як і в майбутньому для нас

надзвичайно актуальної і важкої ділянки державницького існування у формі широких і численних кадрів свідомих українських журналістів, що пером воюватимуть за наші національні вартості і безкомпромісово поборюватимуть всяку інвазію ворога в українське національне життя.

Сьогодні, як ніколи, ми відчуваємо брак численних кадрів людей, що словом змогли б у широкому світі різними мсвами і формами єсебічно інформувати чужинецький світ про реакційність московсько-большевицької системи і її цілей, викривати ідейно-політичне і соціально-економічне банкротство большевизму і її системи та показувати закономірне наростання революційно-визвольних рухів серед народів, поневолених сталінською партією большевиків, які стремлять через національні-визвольні революції при співпраці і допомозі інших вільних націй до ссягнення свого визволення. У світоглядовій площині показати згубність доктрини Леніна-Сталіна.

Далі великої активності вимагає від нас зясування справедливості національної ідеї, яка серед народів поневолених большевизмом, так і серед тих, яким загрожує московсько-большевицька агресія.

Відповідно до повище згаданих і інших завдань, СУМА буде поступово розвивати свою діяльність. Коли будуть люди охочі, бажаючі не лише зрозуміння ваги цієї справи, але і своєю працею, своїм знанням дійсно співпричинитися до цього, тоді крім всіх вже існуючих наших установ, дійшла б ще допомога мо-

лодшого покоління, що свідомо не хоче залишатися позаду і також хоче солідаризуватися з цілою воюючою Україною!

Тоді вся молодь, спроможна допомогти в цьому задумі не трать часу і вискажи своє слово!

Ми, лише ініціатори пляну, сподіємося, що молодь радо піде за нами і не відмовиться вкладу в загальну справу своєї частинки! Ми не любимо довго дискутувати, а волімо приступати до діла! Тим покажемо свою вартість і життєздібність майбутніх переймачів прaporів від наших сьогоднішніх борців, що вже тепер підготовляються і допомагають в справах нашого національного визволення!

Памятаймо про клич крові, що лунає до нас і чекає, що б промовило чорнило, просякнуте її духом!

Хто піде за тим голосом, а хто відстане, це покаже близьке майбутнє!

Хай нашим гаслом буде: якнайбільше українських журналістів: редакторів, кореспондентів, репортерів, видавців, як рівно ж промовців і пропагаторів української справи!

Отже видаймо їх з поміж нас, ростім їх, підносім до вершин якості — а цим багато спричинимося до національної волі України!

Пресовий Відділ СУМА

Адреса секретаря Орг. Бюро СУМА:
Taras Bulyj, 954 N. 25th St., Phila. 30, Pa.

Адреса реф. преси Орг. Бюро СУМА:
Anatol Bedriy, 479 S. 13th St., Newark, N. J.

Перші основуючі збори СУМА в Нью Йорку

На осніві підготовчої роботи Ініціативного Комітету для зорганізування Осередку Спілки Української Молоді Америки в Нью Йорку, зібралася численно молодь дня 8. жовтня ц. р. в залі Американського Легіону.

Присутніх привітає голова Ініціативного Комітету друг Теодср Жовтій. В своїх вступних словах промовець наставлив загально причини, які лягли в основу створення сумівської організації на терені ЗДА.

Відтак Збори обирають почесну й ділову президії. До почесної президії входять: пп. Василь Мудрий, др. М. Чубатий, др. О. Соколішин, проф. І. Василишин. До ділової президії входять: інж. Мельник, п. С. Рицар і подр. М. Будас.

Голова ділової президії відчитує порядок нарад, який збори схвалюють.

Інж. Мельник відчитує надіслані привіти від

Срганізаційного Бюра СУМА у Філаделфії та п. др. Шлемкевича.

Далі виступає з привітним словом п. В. Мудрий. Промовець вказує на генезу повстання та розвитку СУМ-у на Рідних Землях та опісля по ліквідації її ворожим окупантам на чолі із сл. п. Павлушкивим, віднеслення СУМ-у на еміграції. Пан Мудрий, свято переконаний, що СУМА має в своїх ідейно-програмових заłożеннях найкращі елементи живучості та корисності виховання та росту української молоді. від цирого серця бажає новствореній клітині цієї організації та її управі найкращих успіхів і плодів у її великій роботі на користь справи визволення української нації та виборення її самостійності. Тут на терені Злучених Держав Америки особливо обовязкова велика увага української молоді на справу самсвиховання, науки і зорганізованості. Молодь мусить стати — продовжує п. Мудрий — авангардом ідеї самостійної і соборної України та її репрезентантом за кордоном. „Для нас реальні тільки сліди Павлушкива та тих, що зараз на рідних землях боряться” закінчує зі зворушенням п. Мудрий.

В коротких словах складає привіт п. др. Соколишин від Пласти, згадуючи, що ідеї несені та ширені СУМА є тими ж, що і Пласту.

Проф. Чубатий в довшім виступі звертає увагу на життя молоді та її роля серед американського громадянства; Америка стала цим збереженням наших добрих сил. Українська молодь повинна дбати за повне збереження свого характеру, повинна здобути собі увагу, бо Україна цього потребує!”

Проф. Василишин у своєму привітальному виступі вказує на конечну потребу знайдення спільногого шляху з українсько-американською молоддю.

Після вичерпання точки про привіти слово забирає представник Організаційного Бюро д. Володимир Стойко. В своєму виступі д. Стойко підчеркає важність організованості української молоді, як передового носія ідеї клічу „Свобода народам! Свобода людині!” на сході Європи і в центрально-західній Азії, як рівнож нашої тісної співпраці з іншими організаціями молоді пневолених Москвою народів”.зараз на терені Америки найбільшим нашим об'єзком на відтинку зовнішньої діяльності є по-борювання большевицької ідеології комуніз-

му. Таке важливе завдання може виконати тільки здоровий духом і тілом молодь, якою єласне являється СУМА. В звязку з цим 20. серпня ц. р. Організаційне Бюро у Філаделфії покликало до життя організацію СУМА”. Доповідач закінчує своє слово клічем; „Всі на фронт боротьби за душу молоді!”

Відтак слідує доклад др. Борковського на тему: „Традиції, ідеологічні заłożення й завдання СУМА”. Прелегент зупиняється на історії СУМ-у, аж до розросту в світову організацію молоді. Дальше подає напрямні розвитку Спілки Української Молоді Америки, як сперідненої ідеї організації з СУМ-ом, однаке структурно цілком самостійно сформованої одиниці.

Далі д. Скасків відчитує статут принятий Організаційним Бюром, який є важний аж до Краєвого Зізду СУМА, де він буде остаточно схвалений делегатами від ссередків. На зборах його принято без змін.

Відтак слідує коротка дискусія над рефератом др. Борковського. Мгр. Хамуляк виловлює доповнюючі думки відносно програми та форми праці СУМА. Др. Фізор звертає увагу на матеріальну базу СУМА, про що не було згадано в рефераті.

Опісля продовж короткої перерви вписуються присутні, бажаючі, в члени.

По перерві слідують вибори керівних органів осередку. Окремо вибирається голову, опісля управу, контрольну комісію і товариський суд. З двох поданих кандидатів: Теодора Жовтого і Сидора Рицаря вибрано більшістю голосів п. С. Рицаря. Новообраний голсва Осередку СУМА в Нью Йорку висловлює глибоку подяку за дане йому довіря.

До управи Осередку обрано: заступник голови — Лев Гладук, організаційний референт — Теодор Жовтій, фінансовий реф. — Осип Паянчківський, культ.-освітній — др. Іван Фізор, секретар — Наталія Яворська, референтка жіноцтва — Матильда Будас, реф. юнацтва — Богдан Федорович, спортивний реф. — М. Шмігель.

Контрольна Комісія: голова — інж. Мельник, заступник — Богдан Слободян, члени — Іван Хамуляк і Петро Деркач.

Товариський суд: голова — др. Борковський, заступник — Петро Шпирка, члени — Богдан Мороз та Іван Яриковський.

Після виборів органів Осередку СУМА слідують внески та запити. Усталюється висоту вписового — \$ 1, а місячної вкладки — \$ 0.25. Голова новобраної управи пропонує вислати привіт всім українським організаціям молоді на терені Нью Йорку. Внесок прийнято і схвалено одноголосно.

На закінчення предсідник зборів інж. Мельник висловлює подяку всім присутнім, що зволили прибути на ці основуючі збори СУМА в Нью Йорку. Слідує відспівання національного гімну.

Пресова Референтура СУМА

Важкі роки

(В концтаборі Саксенгавзен)

Мін. Берцінс А., заст. Президента Латвії, Ульманіса, Президент Ради Народів (парламенту АБН), переслав для нашого часопису фрагмент зі своїх спогадів з концтабору „Саксен-гавзен”, де він перебував понад три роки разом з українськими націоналістами-революціонерами. Цей спогад був уже друкований в лотишській газеті. — **Редакція:**

„Ваше імя, по-батькові, одруженій?” Стереотипові питання ставив урядник Берлінського Гестапо, виловнюючи якийсь лист. Підписавши його, він встав і подививсь на мене, сказав своїм байдужим голосом, буцім мова йде про щось неважливe — прошу за мною, ви арештовані.

Через якийсь час за мною зачинились тяжкі двері камери Берлінської поліційної вязниці. До цього часу я ніколи не мав цікавості про те, які є ті люди, які на великому повороті життя, втрачають волю. Тепер я сам був сдним з багато міліонних вязнів гітлерівського режиму.

В перші хвилини, коли за меню зачинились тяжкі двері камери, я не почував хвилювання. Скоріше почуття про невипробуване, взяло в мене верх. Я тоді не мав зрозуміння про те, що собою уявляють дні, місяці і навіть роки проведені на самоті. Також я не мав зрозуміння про те, що арешт і втрата волі, вимагає від людини морального і фізичного зрозуміння. Поняття про волю, жило в мені у філософічному зрозумінні. Те велике значення, яке має воля в житті людини, в моих почуттях було невиразним зрозумінням. Взаємовідношення з другими

людьми та з товариством примушують кожну особу в користь загального, відмовитися частинно від особистої волі, але коли воля дсведена до такого мінімума, як право рухатися в вузькій камері декілька кроків в один, або другий напрямок, скоро відпадає філософічне розумування про те, що воля є в другому напрямку провідна ідея, як неволя. В камері вязніці невсляк не є „другим напрямком провідної ідеї”, але тяжка реальність з якою активний дух людини не може примиритися. Тому і душевні муки в арешті в багатьох стають вищими фізичних страждань людини.

Після декількох місяців 5. липня 1941 року з Берлінської поліційної вязниці Алекс, мене перевезли в концентраційний табір Саксенгавзен, біля Бранденбурга, на північ Берліна. Коли відкрились залізні ворота з написом „Арбайт махт фрай”, я мав малу зрозуміння про режим в німецьких концтаборах, як декілька місяців про вязниці взагалі. Звичайно, що до війни в газетах писалось про великі звірства над арештованими. Читаючи ці писання, я часто приймав їх, як навмисно видумані вергами гітлерівського режиму. Але уже перші кроки за брамою, і я побачив вивіску з обіцюючим написом — „праця дає волю” та переконався, що все те, що раніше приходилося чути про перекрученій мозок націонал-соціалізму — є гірка правда. Нарід, з середовища якого вийшли такі геніальні люди як Гете, Бетовен, Фіхте і цілий ряд других, мав другу ссобу, жорстокого, перекрученого, риси якого розкрили націонал-соціалісти своїми методами знищення

своїх противників і поневолених других, під їх владою попавших народів.

Після двох тижнів ізоляційних бараків, я попав у великий табір, де працював при перевенсені дощок. 5. вересня 1941 р. з невідомих для мене причин, напевно по розпорядженні Гестапо з Берліна, мене примістили в таборовій вязниці в одинокій камері 44 в т. зв. бункер.

Разом зі мною в камері 45 сидів один з адютантів Гесса, а по другій стіроні один з працівників таборової крематорії. На протязі деякого часу мої незнайомі сусіди по одній і другій стороні — змінялись. Робітник крематорії в тифозній епідемії, яка забрала багатьом арештованим життя, помер. Але на його місці привели англійця, співробітника таємної поліції, Беста.

В січні 1942 року прибули з Берлінської поліційної вязниці Александерплац нові арештовані Гестапом. Двох з нсво-прибулих примістили в крилі бункера „Б”, де знаходилася і моя камера. Від робітників коридорів бункера бібельфоршерів (релігійна секта), я довідався, що ново-прибулі в камерах 46 і 49 були два українські націоналісти-революціонери Ярослав Стецько і Роман Ільницький. Розповідали, що в других коридорах, розміщені українські націоналісти, але з ними я мав можливість рідше зустрічатись. Зате скоро мені пощастило познайомитись близче з обома українцями в моєму коридорі. Особливо близькі і дружні звязки в нас завязалися з президентом українського уряду у Львові літом 1941 р. Я. Стецьком. Хоч слабим здоровям він був близький товариш по недолі, вічний оптиміст і непереможний у вірі, що прийде день, коли вільна Україна воскресне, як результат пролитої кропи, мук і страждань вірних синів України. Як святе писання українських націоналістів, він потайки у воїні камері тримав твори Шевченка.

Ми використували кожну найменшу можливість звязків, передачу записок, обмін декількома словами на проході, або через працюючих в коридорі. Тут потрібно відзначити, що звязки з арештованими між собою, були суверено заборонені. Якщо не більше, то ідути за їжою, чи в убиральню Славко шепнув на скоро:

„Фред, не тривожся! Тримайся добре. Бог ще живе”.

В тяжкі дні самотності, можна близько пізнати такого вірного товариша і друга, яким

був Стецько. Це була Божа благодать, хоч нас ділили дві камерні стіни і двоє залізних дверей. Мене менш гнітило це безпорадне почуття самітності, як довгі місяці до прибуття українських націоналістів, особливо Ярослава Стецька.

Вечером, коли затихли кроки наших вязничих наглядачів в коридорі, у нас увійшло у звичай попрашатись на ніч досить оригінальним способом. Одного разу Славко в листі розповідав про трагічну боротьбу українців за незалежність (якщо не помилуюсь, впалих в боях у Білій Церкві) і пригадав надмогильний напис:

„Спіть хлопці, спіть, про долю-волю сніть! Про долю-волю Вітчизни, чи можуть бути кращі сни!”

Відкривши кватирку на двір, я заспівав першу половину, а Славко зі своєї камери відповів останніми словами — „про долю-волю Вітчизни, чи можуть бути кращі сни”. Казалось, що природа не особливо нагородила нас талантом співу, але зрівнюючи мої успіхи з успіхами Славка я міг себе рахувати на цьому грунті попереду.

За те Славко був невтомним комбінатором і будівником майбутнього не дивлячись на суверість режиму, ми регулярно обмінювались думками про те, як потрібно буде організувати боротьбу за незалежність наших народів після закінчення війни. Як старий революціонер, він думав, що найкраща дорога до успіхів — національна революція. Я думав, що потрібно комбінувати революційний рух з міжнародною політикою. В дійсності різниця поглядів була не більше як тактика боротьби, а в принципах різниці не було.

Одного разу з вязичної бібліотеки в мої руки попала книжка „Нітше і націоналізм”, написана доц. Шмітом. Свого часу, приходилося читати пропагандивні видання партії Гітлера, але зміст цієї книжки здивував мене особливо. При читанні робив на полях заміти з бажанням при нагідному випадку, книжку передати Славкові. Розраховуючи, що вигідніше всього буде ранком, коли буду йти повз відкриті двері камери 46 до убиральні. Раніше заховав книжку під своє вбрання вязня. Але діжурство в той день мав СС шарфюрер Лукс, великий формаліст і наглядач за приписами порядку. Повертаючи назад з убиральні зауважив, що Лукс стояв у коридорі „Ц” з якого

не було видно, що відбувається на нашому коридорі. Використовуючи найкращий момент, вихвативши книжку з під убрання, кинув через відкриті двері в камеру Славка. Але в цю хвилину почулись ззаду різькі кроки Лукса.

„Стати 44!”

Коли прибіг Лукс, ми обидва винні стояли. Славко в камері, я в коридорі, а книжка лежала на підлозі.

Піднявши книжку, Лукс звернувся до мене: „Кинули ви цю книжку, чи була в ній яка записка?”

„Ні, не було”.

Лукс стояв, перегортаючи книжку. Я мав страх, щоб він не почав читати замітки на листках. Виявилось, що він шукав листа. Нічого не знайшовши, приказав мені увійти в свою камеру, загрожуючи, що замкне в темниці. Цієї погрози не застосував.

Весною чи літом того ж самого року, довідався я від Славка, що в Саксенгаузен привезено також Степана Бандеру, керівника українського національно-визвольного руху. Його примістили в коридорі „Ц”. Познайомившись з ним в таборі, мені не вдалось. Мені було відомо, що Славко з Бандерою був у постійному звязку. Про Бандеру чув від Слаква, як доброго і відважонго, організатора і стійкого борця, а тому мав велике зацікавлення бачити його. Одного разу, коли есесовці вели Бандеру на допит в політичний відділ, через момент, як він проходив під моїм вікном, я міг бачити обличчя Бандери. Цього було досить, щоб бачити людину сильної волі.

Поволі проходили дні, тижні і місяці. Нічого не змінялося в самітньому нашему житті, хіба тільки кроки в коридорах сповіщали, що одного з наших знайомих, чи не знайомих товаришів, забирають в останню путь. З Славком за цей час ми стали такими приятелями, що можні сказати, що це було одне жеття. Що було одному, мав і другий. Це дуже облегчувало тяжку самітність.

В середині листопада 1943 р. мене визвали в політичне управління і заявили, що мене звільнити з табору без права повороту на Батьківщину.

Моїм новим місцем осідку був Берлін. Я вернувся назад в кімнату, щоб забрати з собою „таборсьве багатство. Дуже прислужливий був звідти надутий наглядач бункера гавлтшарфюрер Ікаріус і вже згаданий Лукс. Перед відходом, я звернувся до Ікаріуса:

— „За 33 місяці арешту, не мав до вас ні одного прохання. Тепер маю одне прохання”.

— „Яке?” — здивованим голосом запитав Ікаріус.

— „Дозвольте мені попрацювати з товарищем з 46 камери. Обіцяю, що не скажу про це ні одного слова”.

— „Ви знаєте, хто цей з 46?” — задав питання Ікаріус.

— „Думаю, він журналіст”, — була моя відповідь.

„Хто б він не був, але за довгі місяці спільнної судьби, я почуваю до нього велику привязаність. Думаю, що ви в цьому не грішите, коли не вімдовите моє прохання”.

Ікаріус подивився на Лукса і після короткого думання, відповів:

— „Ні, не можу задоволити ваше прохання. Це було б проти приписів розпорядження”.

Безперечно, шкода було більше говорити. Коли проходив повз 46 камеру, стукнув кулаком у залізні двері, а вийшовши на двір, проходячи під вікном з гратами, де сидів Славко, досить голосно вигукнув: „Слава Україні!”

Чи вчув друг в камері виголошені мої слова?

Коли ворота бункера закрилися за мною, я не почував радості. Думав не про ту обмежену волю, яка мене чекає в чужому місті між чужими в усіх відношеннях людьми, а про тих, які лишилися в вузьких камерах. Судьба багатьох за ці тяжкі роки, стала частково моєю судбою.

І Славко із 46? Сьогодні, коли кроки наглядачів затихнуть в коридорах вязниці, ніхто тобі не скаже доброї ночі, ніхто не заспіває — Спи, Славку, Спи, про долю-волю сни”. Але якщо Всемогучий дозволить, зустрінемося знову на волі, щоб залишками наших сил служити великій ідеї — волі наших поневолених народів...

Енциклопедія Українознавства виходить у світ

Вийшов у світ перший випуск „Енциклопедії Українознавства“ НТШ за головною редакцією проф. д-ра В. Кубійовича і проф. д-ра З. Кузелі.

Це є подія чималої важливості в нашому національному житті. Адже в наслідок важких історичних умов українці довгий час не могли випустити своєї енциклопедії, що давала б потрібну суму знаннів, насамперед про Україну. Єдина успішна спроба була зроблена яких 20 років тому, коли в Галичині вдалося видати „Українську Загальну Енциклопедію“. Давно вже відчуvalася гостра потреба в новій книзі, яка охоплювала б усі найпотрібніші відомості про нашу батьківщину в її сьогоднішньому стані і в минулому на основі останніх досягнень української науки.

Ідучи на зустріч тій потребі Наукове Товариство імені Шевченка на відзнаку 75-річчя своєї діяльності, підготувало до друку „Енциклопедію Українознавства“, перший випуск якої тільки що зявився. Цей перший випуск першого тома містить насамперед великий огляд про всю дотеперішню працю над створенням українських енциклопедій. Такого огляду досі ще ніколи не публікували наші видання, не виключаючи й „Української Загальної Енциклопедії“. Написав його один із головних редакторів, проф. д-р Зенон Кузеля. Далі подані загальні відомості про назви нашої землі і нашого народу від найдавніших часів — у нас і у чужинців. Написали його видатні українські вчені, професори Українського Вільного Університету: М. Андрusяк, З. Кузеля, Я. Рудницький, В. Січинський і Ю. Шерех. Великий розділ присвячений положенню нашої землі, її границям, етнографічним і політичним в різні часи аж до сьогодні, розглядові тих географічних причин, які передусім вплинули на долю нашої батьківщини протягом її історії. Свої твердження автор, відомий український географ, проф. д-р В. Кубійович, обґруntовує таблицями і демонструє картами, що зображують Україну в різні періоди її життя.

Далі йде розділ, присвячений державним проблемам України від найдавніших часів, розділ про українське знамено й прапор написав

проф. М. Андрusяк. Статтю про український гимн написав видатний музиколог д-р Лисько З. (до статті додано ноти нашого державного гимну).

Після цих вступних відомостей й починається великий відділ: фізична географія і природа України. Насамперед читач знаходить статтю проф. д-ра В. Кубійовича про історію вивчення географії і природи України. Стаття д-ра М. Кумицького подає огляд усіх map України від найдавніших часів. Стаття відомого знаєця геології України, проф. Ю. Полянського, що нині працює над фаховими дослідами в Ар'єнтині дає образ геологічних змін, яких зазнала територія України. Цей матеріял багато ілюстрований схемами і світлинами, що пояснюють текст і роблять його легко зрозумілим і для людини без спеціальної підготовки. Так само багато ілюстровані наступні розділи: „Грунти“ — написаний проф. Г. Маховим, ім'я якого давно вже відоме чужинецькій науці, видатним знавцем нашого найбільшого природного багатства, славетних чорноземів, і „Рельєф“ і морфологічні краєвиди — написаний проф. М. Дольницьким. Численні, добре виконані ілюстрації унаочнюють виклад, разом із тим дають виразне уявлення про багатство і красу природи нашої батьківщини. Кожний розділ „Енциклопедії Українознавства“ має ще складений фахівцями бібліографічний порадник для тих, хто хотів би докладніше простудіювати якусь ділянку. Зовнішнє оформлення, друк, папір, ілюстрації, свідчать про дбайливість роботи над „Енциклопедією Українознавства“. До праці в дальших випусках притягнено близько сотні наших найвидатніших учених різних фахів. Перший том, що складається з девяти випусків, становитиме самостійну цілість. Він охопить географію і природу, етнографію, мову, історію, право і державний устрій, українську культуру в її найрізноманітніших галузях, народне господарство, військовий потенціал, еміграцію та ін. Зважаючи на цілковиту приступність ціни, не сумніваємося, що ця корисна книга знайде собі заслужене місце в кожній українській родині.

Лист до Редакції

Байройт, 16. серпня 1949.

До хвальної Редакції
часописі "Вісник"
в Нью Йорку

Вельмишановний Пане Редактор!

Не відмовте помістити цих декілька розяснень в імені правди і щоб скорше проминав емігрантський чад, в якому починаємо задихатися.

Дня 12. липня 1949. виголосив п. Панас Феденко в Байройті реферат: „Друга сесія УНРади та шлях до визволення України”. Я тоді не була в Байройті, занята редакційними справами. По моїм повороті декілька осіб мене інформували, що п. Панас Феденко чомусь говорив про наш місячник „Вістник” у Львові, що нібіто він мав виходити на гаючі фонди, исто польські, нето совєтські, нето німецькі: кожний інформатор інакше розумів вислови п. Панаса Феденка. Факт, що прелегент одержав з місяця репліку від адміністраційного співробітника „Вістника”, що припадково находився на самі. Запитаний звідки має такі фальшиві відомості відповів п. Панас Феденко, що одержав їх від п. Андрія Миколаєвича Лівицького і Д-ра Романа Смаль-Стоцького, які нібіто в тому компетентні.

Щоби баламутство не ширилося прошу подати до відома:

1. Видавцем місячника „Вістник” у Львові була моя мама, бл. пам. Ольга з Устияновичів Бачинська, згідно з промисловим свідоцтвом, що знаходиться у мене. Книжковість проваджено згідно з урядовими приписами і під частою контролею податкового уряду.

2. Місячник „Вістник” почав виходити за позичені гроши від моїх своїків: посла Самійла

Підгірського і п. Микслі П., що живе на скитальніні. Можу це виявити не соромлячися, бо з бігом часу з обсіма мая мама і я розрахувалися. Адміністрацією в загальному керувала я і коли оказалось, що місячник сам не всілі оплатитися, була до нього долгена „Книгозбірня” і видавалися інші книжки. Видавнича справа, як зрештою кожна, вимагає плянування, закладового капіталу, виконавчих органів, а головно людей, що з посвятою працювали би дія ней. На щастя в-во „Вістник” весь час свого існування мало таких людей. Відомо всім хто мав очі і розум, що близші співробітники його жили далеко низчим життєвим стандартом, як львівська інтелігенція.

Всякі закиди п. Панаса Феденка це вияв нездорових емігрантських відносин проти яких треба боротися, бо:

а) Безспірний факт, що в-во „Вістник” у Львові вело безпощадно і непереривно бротьбу з большевизмом і СССР.

б) Видавець „Вістника” бл. пам. Ольга з Устияновичів Бачинська зазнала зі сторони диктаторської Німеччини страшних ударів, бо забито її доньку Лесю Підгірську і внуку Нану Голубець-Вітрик. Незгадуючи про арешти обоїх Підгірських, мій і кількаразовий мого брата.

в) З вибухом другої світової війни польська влада заарештувала і замкнула в концтаборі Березі Картузькій редактора „Вістника” Д-ра Дмитра Донцова, адміністратора Михайла Гікавого, коректора Мирослава Гоцу та багато співробітників і кольпортерів.

Натомість нічого невідомо, щоб пп. Панас Феденко, А. М. Лівицький і Д-р Роман Смаль Стоцький були колинебудь арештовані польською владою або німецькою диктаторською владою.

Марія Бачинська Донцов

Подобається Вам наш журнал,
ТО ПРИЄДНАЙТЕ НАМ
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

“ВІСНИК”!

Ж Е Р Т В И

НА ФОНД ДОПОМОГИ ВОЮЮЧІЙ УКРАЇНІ

Відділ ООЧСУ в Гартфорд, Конн.—150 дол.

Відділ ООЧСУ в Клівленд, Огайо—50 дол.,
зі збірки на Академії Відновлення Самостійно-
сті 30 червня, 1941 р.

Укр. Громада в Глендон, Алта.—40 дол. Гро-
ші переслали: о. Гаврилюк і І. Бойчук.

Пані Котовська, Пайн Біч, Н. Дж.—10 дол.

Відділ ООЧСУ в Гартфорд, Конн.—66 дол.

І. Овчарів, Монреал, Канада—1.50 дол.

Ст. Матлага, Н. Дж. 1 дол.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСНИКА"

зложили:

Відділ ООЧСУ в Ньюарку, Н. Дж.—100 дол.

Відділ ООЧСУ в Ньюарку, Н. Дж.—зі свят.
Академії Відновлення Самостійності 30 черв-
ня, 1941 р.—13.56 дол.

"ВІСНИК"—ОРГАН ООЧСУ
вдає Редакційна Колегія
Відповідальний редактор —
Ігнат М. Білинський

Адреса:

O. D. F. F. U.
P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ "ВІСНИКА"

В ЗДА. І КАНАДІ

Передплата на рік	\$3.00
Передплата на півроку	1.50
Ціна окремого примірника25
Передплата для Канади на рік	3.50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба
надсилати грошевим переказом (моней ордер),
або в звичайних листах, на адресу адміністра-
ції журналу.

Банкові чеки та грошеві перекази треба ви-
повнювати на адресу:

"WISNYK"

P. O. Box 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно
повідомляти адміністрацію, рівночасно подаю-
чи і свою дотеперішню стару адресу.

Адміністрація.

Замовляйте в кольпортаж і до передплати
"ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСНИК"

Ціна в Німеччині в коміс—4 нім. марки, при ви-
платі видавництву ЛНВ готівкою—3 н. м.

Ціна поза Німеччиною—1 amer. долар, або рів-
новартість у місцевій валюті.

Кольпортерам опуст 20 процент

Замовлення в Німеччині приймає видавництво
ЛНВ.—Адреса ЛНВ:

Verlag "Literaturno-Naukowyj Wisnyk"
Munchen 26, Schliessfach 32, Germany

Всі інформації подає та приймає замовлення і
вплати заступник видавництва ЛНВ в ЗДА:

п. МИКОЛА КЛИМИШИН
P. O. Box 141, Hamtramck 12, Mich.